

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Saxonia || Et || Metropolis || Alberti Crantzii || Historici
Doctiss. Sacrae || Theologiae & Iuris Canonici Doctoris ||
celeberrimi, ac Ecclesiae Ham-||burgensis quondam
Decani**

Krantz, Albert

Coloniae, 1574

Saxoniae Liber Quartvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11453

SAXONIAE
LIBER QVARTVS.

CAPVT PRIMVM.

Ouo vt ordiamur principis
res nouitate primas, rerum
ordo largitur. Annus erat
post mundo terrisq, natus
Christū DCCCCL. cum
rebus in Italia laborantibus
sub Berengario, Otto iam
vndiq, victor in eam prouin-
ciam vocaretur: Non grauatur victoriosus rex labori-
bus & impensis illustrem quondam prouinciarū domi-
nam ex seruitute vendicare. Tentarunt hoc ante illum
Burgundi Francique, & aliquot annis in Italia regna-
uerunt: sed stirpem hostilem excindere non poterant:
quod quo sit ordine factum, vt res planior fiat, paulo
altius repetens, expediam. Sub imperio Arnulphi Impe-
ratoris cum Italia hinc Vngaris, indè verò Saracenis la-
ceraretur, Longobardiq, Romanum populum, quem
Carolus Magnus in ditionem Italiae aliquantam restitue-
rat, contemnerent: Romani, cateriq, Italiae maiores
Berengarium natū maiorem Foroiuliensem ducem, cre-
auere Imperatorem: praecipue quia diū nullum illis pra-
sidium in Romanorum Imperatore, vt dixere, fuit: &
Arnulphus alioqui Imperator fortissimus, Germania re-
bus magnis implicitus teneretur. Hūc ergò Imperatorem
creauere Romani aduersus superbiam Longobardorum,
qui in ea prouincia proteruire videbantur: Et ad pro-
hibendas incursiones barbarorum, quas tum experie-
ban-

bantur ab Saracenis & Vngaris. Sed tamen non ea fuit
 totius Italiae concordia, vt vno principe contenta maner-
 ret: Nam alij Guidonem quendam Spoletanum ducem,
 regem Italiae declarauerunt: Qui principes in se con-
 uersis armis, diu digladiati sunt: & vires quas defen-
 dēdā Italiae iustius impenderent, mutuis vulneribus ab-
 sumperunt. Prima quidem congressione Guido praeua-
 luit: sed viribus auctus Berengarius, superior mansit, ita
 vt Guido suis se finibus continere cogeretur. Berengarius
 cum Arnulpho Imperatore etiā foedera iunxit: ex quo-
 rum formula cum mutuo sibi praesidio fieri iuberentur,
 poscenti Berengario, primus Arnulphus Senebaldum fi-
 lium cum copijs in Guidonem misit in Italiam. Ille veni-
 ens nihil egit, prudenter dissimulans principes mutuis se
 viribus lacerari, vt patri, si fieri posset, restitueret Itali-
 am. Quo comperto, Berengarius actis gratijs Senebal-
 dum remisit. Ipse quoque Arnulphus vocatus à summo
 Pontifice Formoso in Italiam, fertur cum expeditis as-
 scendisse: & capto Bergamo, praefectum eius Ambrosium
 suspendio necauisse, Guidonem expulisse, vxorem eius
 obsidisse, urbem Romam adijisse in consolationem Pon-
 tificis: Sed eo redeunte, Guido breui mortuus est, relicto
 filio Lamberto in principatu. Berengarius venientibus
 iterum in Italiam Vngaris se opponit: sed omnem penè
 quindecim millium perdidit exercitum. Graculus Im-
 perator cum pro se Italiam obtinere non posset, fertur in
 eam laceradam inuitasse Saracenos: Illi Calabros, Sa-
 lentinos, Apulos, Campanos, peruagati, adusque urbem
 Romam omnia ferro & igne foedarunt. Albericus erat
 vir in Hetruria clarus, frater, vt ferunt, Pont. Iohannis
 X. Is armata Romana iuuentute, & eductis quot po-
 terat millibus, Saracenis se obiecit & retrò pressit. Orta

autem similitate inter Albericum & Romanos, cum in uicem in se ducerent, Albericus marchio retundendi Romanis Vngaros fertur inuitasse. Illi venientes, non agrum Romanum, quod in pactis erat, sed Hetruriam, quam ille volebat immunem, abradebant. Ità perfidia versa est in authorem.

CAPVT II.

Nihil tum Berengarius, nihil Arnulphi filius Ludouicus Imperator egere: Sed iam primus Berengarius in fata concessit, relicto filio cognomine: qui Ludouicum Romanæ prouinciæ, & Burgundia regis Bosonis filium, cum copijs in Italiam venientem occurrens pralio fudit: captumq; cogit Italiam abiurare: nè vnquam in illam arma aut duceret, aut mitteret. Sed tamen eius iurifurandi breui oblitus Burgundia, per Tridentinos reuersus, Veronam cepit: sed non diu tenuit: nam exercitum illò ducens Berengarius II. urbem recepit. Pacti ante deditioem abiturum Burgundia, dimittuntur. Cum ergò Berengarius Vngaris quoque deliniendis operam impendit, reliquam Italiam pacate contendit: quod male potentes non passi, cum arma eius formidarent, Rodulphum Burgundionum regem in Italiam vocauerunt. Ille cum exercitu veniens, pulso Berengario, regnum eius inuadit, & tribus annis tenuit: Erat autem prouincia, quæ nunc Longobardia nuncupatur. Profuit Berengario fœdus quod recens recerat cum Vngaris: nam ad illos confugiens, transactio triennio, in Italiam per illos reduci tentatur. Duce Sualardo Vngari reuertuntur: omnia vastant, Papiam etiam capiunt: Quod cernentes Itali qui Rodulphum vocauerunt, quàm nihil esset in eo aduersus Vngaros praesidijs, Hugonem Arelatensem vocauerunt. Illi venienti cum

exerci-
lari vi-
vocaui-
bus, in-
nonnu-
duce,
uens, c-
cès, fa-
regrea-
rius II.
tum q-
Hugo-
regrea-
taret,
chrè c-
gario-
gnū It-
Hugo-
cuisse-
piamq;
in Fra-
simpli-
Bauar-
legian-
ens, ill-
molim-
tus era-
in Bau-
maior-
rius m-
placat-
bus h-

exercitu, non inuitus cessit Rodolphus. Hugo autē singulari vir prudētia suspectam ducens eorum fidem, qui se vocauerunt, permisso exercitu Samsoni cuidā ex ducibus, ipse suspectos egit in exilium. Illi conspirantes cum nonnullis ex remanentibus, persuaso Arnolde Bauarorū duce, Hugoni hostem immittunt. Dux in Italiam mouens, capta Verona, rex salutatur: Sed Hugo in eū ducēs, facile repulit, recepitq; Veronam: Ille in Bauariam regreditur. Quo tempore cum apud Vngaros Berengarius II. vitam finisset, tertius primi ex filia nepos, incertum quibus viribus, in Italiam reducitur: sed occurrēti Hugoni cessit, reuersus in Sueuiam: Auctis indē viribus regreditur. Hugo autem cum in Franciam redire cogitaret, filiumq; Lotharium Italia regno, quod iam pulchrē composuerat, relinquere meditatus, veniēti Berengario obuiam mittit oratores qui de pace agant: Regnū Italia quod hactenus in Longobardia solus tenuerit Hugo, partiatur inter se duo. Eares cū inter partes placisset, Hugo Lothario filio dedit Alheidam vxorē, Papiamq; illi tribuit regni sedem. Berengarius aut, reuerso in Franciam Hugone, magno vir ingenio, Lotharium simpliciore contempfit. Per quæ tempora Hēricus dux Bauaria in Italiā mouens inuitatus, cognouit per Aquilegiam Vngaros contendere in eandem: quibus se obijciens, illos retrō egit. Cū verò Berengariū magno in se molimine ducere comperisset Hēricus, contrā ac opinatus erat, retrō duxit exercitū. Vngari verò iniuriā suā in Bauaros vlturi, quos rerum in Italia potiri credebāt, maiori ac prius ferocia reuertebantur. Sed Berengarius misso Alberto filio, Vngaros, ingenti are persoluto, placuit vt redirent. Interim Lotharius, relictis rebus humanis, excessit vita. Relictam eius, nē quis se

per illius coniugium in ditionis eius partem insinuaret, Berengarius tenuit in vinculis. Hic erat rerum status, cum Otto Romanorum rex in Italiam vocaretur.

CAPVT III.

Berengarius III. qui apud Ottonem aliquando in Germania ad illum cōfugeret, benè habitus est, in tempore quo primò ingressus Italiam, ab Hugone est repulsus. Quo etiam tempore cum idem Hugo magnam pro illo desponderet Ottoni, noluit confugientem de dēre. Iam rebus in Italia ad sua vota fluentibus, se appellauit Augustum: filium autem Albertum regem fecit Romanorum: & omnes maiores Italiae graui interim tyrannide premebat. Cū interim Agapetus summus Pontifex, loquutus cum Italiae proceribus, communis consilio Ottonem regem victorijs clarum, vocauit in Italiam, tyrannide Berengarij & Alberti liberandam. Ille autem non cunctanter annuit: conscriptoque exercitu, ducit in prouinciam: Habebat fratrem Henricum in Bauaria ducem, & filium Ludolphum in Sueuia: vt magnum facillè contraheret agmen sub ipsis alpi- bus. Venit ergò in Italiam quinquaginta millibus, aut fortè pluribus in agmine ductis militibus: & per Forum- lij tritam exterorum in Italiam viam, mouit in Berengarium Albertumque. Congressos magno praelio fudit, & Italiae regno deturbauit. Alheidam Lotharij relictam, quam Papiæ, vt diximus, Berengarius tenebat in clusam, educam sibi coniugio sociauit. Erat autem Rodulphi Burgundionum regis, et Bertæ, quæ filia fuit Arnoldi Bauarorum ducis, filia: cuius matrem, quam diximus, Bertam post Rodulphi regis mortem, Hugo item rex sibi coniugio deuinxit, filiamq; filio despondit Lothario: nunc autem Ottoni prouenit Romanorum regi.

Otto

Otto autem ita res Italia componit, vt excepta Verona atq; Aquilegia, reliquarum Longobardiae vrbiũ gubernacula Berengario & Alberto permiserit: tantũ abstinerent Imperatorio ac regio nominibus. Vxorem Alheidam secum duxit in Germaniã: ex qua anno nondũ finito, filium sustulit Ottonem, in Imperio successorem. Quo etiam tempore audit Boleslaum Bohemorum ducem (nam regem necdũ meruerat ea provincia) rebellionem parare. Non diũ cunctatus rex, ducit in illum, obfessa Nouaciuitate, in qua acceperat hostium ducem commanere cum filio. Sed Boleslaus vbi perpendit imparẽ se tantis esse viribus, interposita treugarum pacto, cum rege intendit colloquium: Affert purgandi animo causas rerum suarum, & imperata se facturum spondet in reliquum tempus. Rex accepta satisfactione, cũ hoc ipsum vno colloquio peregisset, quod multis vix pralijs perfecisset alius: compositis rebus, exercitum reducit in Saxoniam. Filius Ludolphus non aq̃uis oculis adspexit patris nouam coniugem, & vt fieri solet, grauius tulit fœcundam prole: & in Saluediam descendens, locum coniurationi solitum, nonnihil in parentem meditari videbatur. Sed interuertit cogitationẽ eius res, quæ magna interuenit. Nam Conradus dux Lotharingiæ, regis gener, Ludolpho familiarissimus, quem rex Papiæ cum presidio militum reliquit custodem, Berengario & Alberto res nouas machinantibus suasisit, vt secum in Germaniam descenderent, omnia ex sententia composituri apud regem. Audierant suadentem, & cum eo descenderant in Augustam, quæ tum regia fuit mansio. Iussi manere in hospitio, per triduum expectabant: quæ mora Ludolphum filium, ac Conradum regis generum vehementer offen-

dit, vt propè fuerit eos cum indignatione abituros. Rex occurrit, & auditis perbenignè respondit: Rebus compositis, Berengarius manus filij sui Alberti manibus suis implicans, coram omni exercitu subiectionem regi profitetur. Ità dimissus cum pace & gratia, in Italiam reuertitur. Ex regina autem nati sunt filij Otto, Henricus, Bruno: nouissimam peperit sui nominis filia Alheidam.

CAPVT IIII.

Tantam regis Ottonis felicitatē interpolauit plura quàm ciuile bellum: quod ab alijs quoq; iustis videbatur, causis erat conflatum. Ludolphus filius ab initio patris secundū matrimoniū odio habens, murmur inter milites frequentiora miscuit: & Conradum filium semper familiarissimū, ducem, regis generum, suū feroriorum, eadem flamma succendit: ad quem, sicut ad filium, successionis plenior spes peruenisset, si calidè repergisset vitam. Ingrauescente indignatione, iam filius & gener apertam rebellionem regi ostenderunt. Diu simulabat diu rex: ac vbi pertinaciæ nullus est finis, dicit in eos expedito agmine: & vrbes illis parentes, aut vi, aut deditioe, in suam redegit potestatem: coegit armato quantocunque maximè poterant exercitu intrare Moguntiam: ibiq; statuerunt obsidionem perficere: quando aperta cum rege acie decertare non audebat nullum obsidioni firmiorem locum prospexere. Paratum lachrymabilis obsidio patris in filium, soceri in generum. Ciues vtrunq; offendere cauentes, diu sustinere obsidionem. Crebræ ad portas pugnae, nunquàm iusta acie est decertatum. Ad sexagesimum diem extrahitur obsidio: tum mentio fiebat à ciuibus de pace: Induciae proclamantur: vt securi in castra veniant qui inclusi tenebantur.

nebantur. Rex consobrinum suum obsidem dat futurae securitatis. Venit filius cum genero, vestigijs regis profesternuntur, veniam erratorum precantes. Rex de venia nihil dubitare iussos, monuit, voluitque dicerent nomina eorum, qui hoc belli inspirauerant consilium: vt malignantium in se odia cognosceret. Tanta fuit in ea repertinacia, vt prius infecta pace discederent, quam authores rebellionis nominarent: paratos aiebāt omnia se quae rex iussisset perpeti, tantum esset venia auxiliarijs. Cum nihil ageretur, illi in urbem reuertuntur. Interim Egbertus regis consobrinus ab his qui intus erant persuasus, rebellionique consentiens, cum obses fuisset, exire ad regem recusabat. Continuandae obsidioni parantur omnia: cum comites Henrici ducis Bauariae, qui frater erat regis, ab illo quoque deficientes instinctu Arnulphi & fratrum, filiorum Arnoldi olim ducis, quod suum esse ducatum dicerent, in urbem contendunt rebellantes. Inde Rheni fluenta transeuntes Ludolphus & Arnulphus, clam rege cum expeditis copijs, dum rex obsideret Moguntiam, illi Ratisponam nihil hostile timentem adoriuntur, & capiunt. Quod cum rex audisset, soluta Moguntiae obsidione, ad recuperandam pro Henrico fratre Ratisponam contendunt: Ibi quoque firmanant obsidionem. Fortiter vtrinque pugnatur. Egressa multitudo ex vrbe, machinas oppugnat: nec patitur admoueri: Graue praelium inter obnitentes. Et cum vrbs fame coepisset periclitari, Ludolphus regis filius interposita publica fide ad patrem egreditur, veniam postulans. Illo non renitente, tantum obedientiam polliceatur: & hoc recusauit, in urbem reuersus. Durabat obsidio diebus quadraginta postea.

CAPVT

Cum iam fame vrgerentur obfessi, confilium
 pèrere, vt egressi ad pugnam, experirentur ferro
 nam. Ad portam orientalem, vbi comes Geron, totus
 Etorij quot pugnis clarus, tendebat, erumpunt: Na
 intus structa acie, impetu facto, prouunt armati equi
 tes peditesq;: grauiter & atrociter praliantur: missis
 vulnera & clades. Inter alios, sublabente iumento, ca
 dit Arnulphus: exarmatur & ceditur. Cuius nece
 bati ciues (nam pro illo rem gerebant) quod miserere
 tur hereditate destitutum: de pace Ludolphum vrger
 acrius. Iterum, interposita fide publica, egreditur
 patrem. Conueniunt in hanc formam, vt indicto Fe
 laria per regem conuentu, Ludolphus ibi satisfaci
 impleat que regni concilium decreuerit faciendâ. De
 redit in Saxoniam: Henricus nouam urbem obtinet
 Ratispona proxima nocte (incertum vnde) tota confusa
 grauit. Cum igitur rex in venatione ageret, filius Lu
 dolphus hoc obseruans, nudatis plantis, & capite de
 tecto, miserabiliter patris vestigijs prosternitur: vni
 quàm humillimè deprecatus. Mouit inprimis regem
 inanitio: indè quoque proceribus excusit lachrymas
 Spondet obsequium: Admittitur ad osculum: sumitur
 in gratiam: Omnium est communis de reuertente
 letitia. Defuncto interim pontifice Moguntino, ciuitas
 cum omni adiacente Francia, Germanicam dico, regi
 traditur. Filius & gener plena regis gratia perfra
 tur. Venerant intereà Vngarorum legati ad regem, spe
 cie quidem salutandi, & pro consuetudine de victorijs
 gratulandi: re autem vera, exploraturi quo in statu
 sent apud regem ciuilia, immò domestica, que audire
 rant, bella. Rex magnificè muneratos dimisit. Illis autem

vix in sua regressis, cum rex nihil ab illis formidaret, aduolat nuncius Bauarorum ducis, qui afferat Vngaros iam ingressos regni fines, ferro igniq³ omnia populantes. Otto rex quasi haecenus nihil esset actū, nouo bello accingitur. Auxilia vocat ex Francis, (non dico Gallis) ex Bauaris, ex Bohemis: & iubet exercitum conuenire in campis Augustanis patentissimis. Legiones regis octo fuere: & quo faceret hostibus difficiliorem pugnandi rationem (sagittis enim plurimum vtuntur, aduolantes barbarico impetu, & denuò auolantes) in saltus, colles, & frutices iubet exercitum traduci. Primā aciem Bauari habuere, assueti pugna Vngarorum, Henrici ducis praefecti: nam ipse aberat, morbo correptus, ex quo paulò post decessit. Venerat Conradus dux Francorum in castra, gener regis, vir bello natus, qui eques, pedes, aequè fortiter imminebat hosti: Audacis animi, & quod rarum est audacibus, bono consilio: domi ac militiae charus socijs. Huius aduentu alacres omniū tolluntur animi, pugnam de proximo postulantes. Ieiunio itaq³ pro Christiano ritu legitime indicto, iubet rex in crastinum esse paratos: In Deum namq³ rex ipse firmissimam spem ponens, orationem habuit ad milites efficacem, per quā eos in Vngaros, tum adhuc idolis seruiantes, animauit, & spe regni caelestis, formidinem omnem eorum mentibus excussit, propensioresq³ in pugnam proximè imminentem fecit.

CAPVT VI.

Primo diluculo surgentes, pace data & accepta, operaq³ sua primum duci, deindè ab vnoquoque alteri cum sacramento promissa, erectis signis procedunt è castris: Primam, secundam, & tertiam legionē, vt diximus, duxere Baiuarij: quartam ordinauerant Franci

Franci Germani, quorū institutor dux Cōradus: Quarta, qua maxima & regia dicebatur, regem habebat fortibus viris septum, electis ex omni numero millicorūque eo Angelus: (sic enim dixere signum militū regium, nostri vocant vexillum) Sextum & septimum impleuere Sueui, quibus praefuit Burchardus, cui uxore filia Henrici fratris. In octaua erant Bohemi, electissimi milites, armis instructiores quā fortuna, in qua & Saxonia omnes, & impedimēta quaeque, quasi esset tutissima, qua nouissima: sed aliter euenit: Nam Vngari nihil expectantes, Licū fluiū transierunt: circumeuntes exercitum, extremam legionem sagittis laceessere ceperunt, & impetu cum ingenti vociferatione facto, alijs captis nonnullis, sarcinas omnes abstulerunt: ceteros legionis illius armatos in fugā egerunt: Similiter septimam ac sextam aggressi, de fuga cogitare impulerunt. Rex autē cū quid ageretur animaduertisset, mactem ducem Conradum cum quarta legione: qui superueniens hostibus, impetum remoratur: inde exterruit: captiuos extorsit: praedam excussit: & quod illi antea fecerat regijs, coegit vt fugerent. Dux victor ad regem aduereuertitur. Victricem legionem cetera cōsalutant. Narrantur veterani nouam tyronum virtutē. Tum in sinu conuersus rex, ait: Videtis hostem ex aduerso concurrere: nunc viribus opus, nunc coniugis quisque, sua est memores: Viri estis: hunc hostem saepe fugastis: memineritis nullam vnquam ante vos aciem constitisse, qua non vinceretur: nulli vnquam dorsa praebuistis. Quid militata? Gens est Vngari fugae fidens: hic aget gladius, vel cadant, vel cedant. Hæc loquutus, sacram apprehendit lanceā, & primus equum vertit in hostes, ceteratissimi ducis, & fortissimi militis vnā implens membra

Aliqu
peru
uerte
man
pti, m
pugn
calor
fecit
pauli
& pr
gnan
tur:
hoste
hosti
vi pa
ciare
pertr
tanta
tati
sanct
curat
sinua
Saxo
nerat
quam
erat
etian
sed i

P

Aliquandiū constitēre Vngari fortiter praliantes: sed perucit instantia regis, vt effusa fuga, hosti terga obuerterēt: Capti multi, plures casi, proximas villas turmat impetunt: Sequuti regij, incensis domibus concremant: Alij fluuium tentantes aduerso littore non excepti, merguntur & pereunt. Conradus dux fortiter ipse pugnans, dum astuaret à labore & sole, nam insolito calore dies ferbuerat, cui labor improbus accedēs, astū fecit intolerabilem. Ergò dum solutis lorica nexibus paulum respiraret, allapsa sagitta, percussit in gutture, & prostrauit ducem fortissimum: Cuius corpus post pugnam exceptum, & ormatiam deducitur, ibiq; tumulatur: Ipsa verò die recepta castra, laxati captiui, fusi hostes: qui proximi erant dies, reliquā multitudinem hostium, quæ se captis vrbibus incluserat, consumpsēre: vi paucissimi superessent, qui tantā cladem domi nunciarent. Tres Vngarorum capti principes, ad Henricū pertracti, suspendio consumuntur. Decretis deinde pro tanta victoria Deo iustis honoribus, & summa diuinitati dignis laudibus, per singulas ecclesias: Hoc idem sanctæ Dei Genitrici, sanctisq; omnibus, quod rex procurandum matri religiosissimæ fœminæ per nuncios insinuauit. Quo factò, cum tripudio & summa letitia in Saxoniam rex reuertitur, & à populo summa cum veneratione excipitur: neque enim tanta victoria quisquam regum intra multos annos est potius. Magna erat Henrici patris de eisdem Vngaris victoria: magna etiam materni eius aui, Imperatoris Arnulphi de Danis: sed ista exuperabat.

CAPVT VII.

Patrata tam insigni de Vngaris victoria, vt gratior videretur altissimo DEO, rex, diuinam rem ornare

ornare constituit: In Magdeburgo nunc insigniter
 staurata vrbe, episcopatum erigere moliebatur: quam
 ecclesiam omnium Saxoniarum metropolim ordinare
 creuit. Transtulit autem de Vallerseue pontificatum
 in Magdeburgum, illustriorem locum: nec putabat
 sua prouincia superesse quenquam super consensu
 terpellandum, paulisper in ea re vir militaris, alius
 qui circumspectissimus, lapsus, quod secularis potestas
 secularia sunt, administrat: & de prophanis, quae Deo
 iubet consecrari, sacra facit: Iam autem diuinis
 permissa, extra illius sunt ordinationem. Bernhardus
 berstadiensis episcopus ordinationi regis se opponit, quia
 in illius parochia esset locus, quem noua voluit rex
 cessi applicare. Faciebat, augebatque regi animos, quia
 paterna ditio locus ad se pertineret: Erat enim
 grauius de Magdeburgo, qui regi permisit, vt eam
 cem prima coniugi donaret titulo propter nuptias. Rex
 non aequè tulit, quod auderet episcopus sua voluntate
 contraire: Captum ergo perducere iussit in Quedel-
 borg, & reclusit in carcerem. Sedit aliquandiu
 pontifex in patientia: si forte rex ad cor reuersus,
 iuberet relaxari. Venerat sacra dies Dominica: cer-
 recolit episcopus diuinorum, quae in ecclesia tum erant
 peragenda, ministeriorum: iubet sacras sibi vestes
 ferri: paretur. Indutus, orat aduocari regem: Erat enim
 tum eo loci. Venit, arbitratus episcopum mutasse sen-
 tentiam, consensumque praebiturum ad rem quam in-
 tuerat. Vbi rex aderat, episcopus eleuata manu, ex-
 crationem protulit, & excommunicationem in regem
 qui manus intulisset Christo Domini. Nondum erat
 desuper constitutiones, quae nunc sunt: interdixit
 sacris per omnem diocesim. Rex amentiam interpretatus

tus quòd tale aliquid captus moliretur, primùm videbatur rem excepisse cachinno : vbi profundius cogitabat, sententiam pastoris putabat non esse contemnendam. Itaq; iussit mox laxatum remitti ad ecclesiã suam, & permansit res infecta per omnes dies, quibus supererat episcopus memoratus. Post eius excessum, vt dicemus, res est consummata.

CAPVT VIII.

DE Vngaris parta victoria sparsit cum laude famam Ottonis per omnes prouincias, peruenitq; ad Italiam, excitauitq; illam, vt expertam prius Ottonis virtutem imploraret aduersus Berengarium & Albertum, à tyrannide non temperantes in Lombardia, & aduersus pessimos mores summi Pontificis Iohannis XII. qui pessimo ordine pontificatum adeptus, per impressionem & patris sui potentiam, peioribus illi moribus dedecorauit, venationi potius & adulterijs, quam consecrationibus, aut pijs ecclesie rebus intentus. Duo praeipui erant cardinales diaconi, qui occultis ad Ottonem datis literis, perorabant vt laboranti succurreret ecclesie: nunquam fuisse iustiore veniendi in Italiam causam. Motus rex ire constituit: prius tamen rebus in Germania ordinatis, nè quid turba nasceretur per absentiam. Eam Saxonia partem, quae Suedalio contermina est finibus ad Albim fluuium, nullus post Suedekindum dux administravit: nam pater eius Henricus, & illius ite genitor Otto, & rursus Ludolphus, à regibus Germania, qui tum ex Carolino sanguine rerum potirentur, commendatas accepere partes, potissimum superioris Saxoniae iuxta Turingiam, in qua magna pars Saxonibus parebat: quae postea cum vicina Francia & Hassia etiam accessit ditioni Henrici & Ot-

tonis regum, cum omni Lotharingia. Interim vero ad Albim decliuorem constituta prouincia, prater vicinos pontifices, quibus Magnus Carolus terram subiecerat: cum intelligeret effrenem populum non tam armis, quam religione stringendum, non habuit gubernatorem. Visum est ex re optimo regi, per opus esse viro etiam in ea regione, qui temporali gladio rem gerat, iam mansuefactis Saxonum ceruicibus: praesertim ad continendum in fide vicinos & andalos, gentem inquietam. Igitur in Italiam profecturus tum rex Otto, cum longaeuam prospiceret futuram expeditionem, ad Albim fluuium prouinciam, quae erat extra pontificum iura, Hermanno cuidam acris ingenij viro, ad tutelam commendauit: cuius ante vir tutem & industriam in paucis rex erat expertus: Paruis quidem natalibus exierat, sed erat procero corpore, acris visu, bonis moribus, fide praecipua in dominos: quibus rebus innotuit aulicis, & cepit esse in ministerialibus aula: deinde praepositus regis liberis ad mores componendos. Huic ergo viro praefecti nomine prouinciam rex commendabat Albanam, iam ante de iustitia probato.

CAPVT IX.

Septem in itinere solos habebat Mansionarios in totidem praedijs & mansis: hi de furto apud illum accusati conuictique, vno omnes ab illo iussi necantur suspendio. Mirantur omnes, quod vir non locuples patrimonio suo non pepercerit, cui ademit cultores: quae seueritas in suos, ante charum, postea fecit esse omnibus charissimum. Adaldagus erat his temporibus archiepiscopus Hamburgensis, cancellarius regius, cum ipso profecturus in Italiam, qui ecclesiae suae praedia eidem Hermanno praefecit commendata: Crediderim eius viri auctoritatem multum

multum suffragatam Hermanno apud regem ad maioris gradus dignitatem: Postea verò quam meruit ducalem honorem, quod postea dicemus, in iudicio & iustitia gubernauit prouinciam: & in defensione ecclesiarum studiosus vsque in finem permansit: nam & Hamburgensi & Bremensi ecclesijs fuit admodum deditus & fidelis: multa bona faciens in fratres, & in omnes Saxonia congregationes. Tali ergò viro pijsimus rex Otto, & archiepiscopus Adaldagus, vices suas in hac regione commedantes, in Italiam sunt profecti. Rex Italiam ingressus cum magnis copijs militum, Berengarium & Albertum nusquam in apertum exeuntes, neque acie obijcientes, vbicunquè inuentos obsedit, & pertinaci labore cepit, mittens vtrunque in exilium: Berengarium in Germaniam, Francia urbem Bambergam: Albertum Constantinopolim, quò Græcorum etiam Imperatori gratificaretur. Otto autem his cõstitutis, protendit in urbem, vt illi quoquè ab Pontifice laboranti succurreret. Cùm appropinquaret vrbi, insigni pompa ab Romanis est introductus: & Imperij coronam cum consecratione & Imperatorio honore suscepit: quæ res exindè seruetur in hodiernum, initium sumens à Carolo Magno. Quis verò Pontifex eum corona donauerit, variant scriptores. Alij ab Iohanne XII. alij verò ab Leone VIII. ferunt coronatum. Primi aiunt Ottonem post suâ consecrationem plurimum apud Iohannem Pontificem institisse, vt frugi esset, & pontificia dignitate dignam vitam ageret, & sanctimoniam vbiquè cum religione præ se ferret. Cùm suadendo minus proficeret, intulisse minas: quibus motum Iohannem, noctu discessisse, nec vnquam postea visum in Romana sede. Alij, quod verisimilius est, à Leone

one consecratum regem aiunt: quā sententiam Gratianus probat. Sciebat Iohannes XII. propter se euocari Ottonem à cardinalibus: quorum alteri, re comperta manum, alteri nasum abstulerit. Venire iraplenu, quidè non putabat expectandum, sed cōcilio abiit. Venientem autem regem vocato cōcilio, acta Iohannis scilicet iecisse discussione, & eum, re manifestata, indignum pontificio deiecisse: inq̄ locum eius substitutum Leonem VIII. virum omnium iudicio probatissimum: qui accepta pontificali benedictione Imperatorem coronauerit. Vt cunquē fuerit, omnium bonorum iudicio dignus honore, ab omnibus tum Imperator Augustus consalutatur.

CAPVT X.

Mirum est cernere in literis eiusdem Leonis Imperatoris, quam gratitudinem rependerit Ottoni & successoribus, cum redderet Imperio, quae vel Constantinus donauit, aut Carolus ex Longobardis accepta, addidit ecclesiae, & ante illum Iustinianus confirmauerit, & Arithpertus Longobardorum rex tribuerit. Ponendum duximus ad fidem exemplum literarum papaliū, quae uis trūcatarum. LEO episcopus seruus seruorum Dei Ottoni spirituali in Christo filio nostro, Imperatori Augusto, & omnibus successoribus eius Imperatoribus, & Italia regibus. Quae dominus Carolus, rex Francorum & Longobardorum, & patricius Romanus, necnō Pipinus pater eius, de regalibus rebus huius regni Italia tribuerunt in sancta Romana ecclesia beato Petro apostolo, siue per instrumenta fuerunt per Etherium notarium, siue per sacramenta vel donationes, seu per alios modos obuenerunt à Iustiniano Imperatore, & Arithperto rege: haec omnia largimur & diffinimus.

bis Ottoni Imperatori, & Alheida coniugi tua regniq;
 consorti, vestrisq; consortibus huius regni Italiae succes-
 soribus in perpetuum, presentibus sacrosanctis Euan-
 gelijs, & patrocinijs pluribus sanctorum: videlicet de
 cruce Domini, & de caligis pedum suorum, de vesti-
 mento inconfutibili, & super corpus beati Petri. ET
 INFRA. Vt haec omnia habeatis & possideatis in per-
 petuum, ad vsus curiae militiarum vestrarum, ad bel-
 landum & expugnandum paganos, & contra rebelles
 Romano Imperio. Ideoque per huius nostri auctoritate
 Instrumenti confirmamus & corroboramus in omnibus
 progeniebus vestris a generatione in generationem in
 perpetuum. Nam si quisquam hanc nostram auctori-
 tatem destruxerit, & huius violator repertus fuerit, si-
 ue contra hoc agens, sciat se in ira beati Petri Principis
 apostolorum, & nostram, nostrorumq; praedecessorum
 casurum. Insuper nisi a malo resipuerit, subiaceat le-
 gi Iuliae, reus regiae maiestatis & reipublicae: vt hi qui
 contra rempublicam, vel contra Imperatoris maiesta-
 tem aliquid moliti fuerint, anima amissionem sustineant,
 & bona eorum publicentur. In his actis interfuere ar-
 chiepiscopi & episcopi de vicinis comitatibus, Archie-
 piscopus Calaritanus, episcopus Ciconatus, Eustachius
 Albanensis episcopus, Gratosus Praenestinus episcopus,
 Martinus Narniensis, Benedictus Tiburtinus, Beardus
 Castrensis, Iohannes Perusinus, Georgius Ottenensis,
 Georgius Tudertinus, Valentinus Merenensis, Andreas
 Momentanensis, Theodosius Milecensis, Sanianus Fe-
 ranensis, Albertus Lucerinus, Damianus Alanus epi-
 scopi. Georgius ad Vincula, Benedictus sanctae Mariae
 de Praesepe, Leo sanctae Ierusalem, Ianuarius sanctae
 Caciliae, Andreas patriarchatus Lateranensis, Iulia-

nus item Lateranensis presbyter, Faustinus sancti Petri, cardinales, omnes presbyteri. Faustinus caput senatus, exconsul, Probinus exconsul palatio Luciani Romanus de forma Traiana, Paulus de Templo palatinus, Iohannes de via Claudia, Leo de via Salari, Remigius de via Aurelia, Stanphus de via Mamertina, Romulus de via Ardeatina, Gardus de via Flaminia, Marcus de via Portuensi, Gorbis de via Latina, Saninus de via Appia, Mecianus de via Tiburtina, Gardus de macello Lydia. His actis etiam interfuisse de omnibus his regionibus: Regio Vicopatrii, regio Vialata, regio Caput tauri, regio Calomete, regio Riuus argentarij, regio prima Auentini, regio Ad duos montes, regio vrbis Rauenna, regio Ostia sub Capitolio, regio Ad gallinas albas, regio Lybatica, regio Horea, regio Sictim, regio II. Mamertina, regio secus portam Metroni. Ianuarius ex Neta Gregoriorum, Traianus de ponte Molbis, Iohannes consul palatio Sossaritano, Amacius consul de palatio Vaticano, Iobianus de Monte aureo, Petrotius de Circo, Gregorius de Cella noua. Scripta per manum Gregorij schinotarij nostri. Datum in patriarchio Lateranensi III. Cal. Maij, Anno Sedis nostrae II. & dicti Otto II. feliciter.

CAPVT XI.

ADuersus ea antiquitatis testimonia cōsurgunt qui affirmabunt praemissas non esse papales, sed adulterinas literas, quae stylum Romanae curiae non praefereunt: quasi vnus ab initio fuerit scribendi Pontificibus character, & non saepe demutatus, donec ad eum qui nunc seruatur, deueniretur. Fateor & ipse nonnulla esse in hac formula, quae ineptias praefereunt: Sed

quæso te: Num meliora sunt, quæ in corpore Decreti sub nomine Constantini præferunt illam immensam donationem Siluestro factam, in longa illa Palea, Constantinus. Quam donationem nulla est sequuta traditio: Nam Imperatores proximorum temporum omnia illa possederunt, quæ ibi sancto Petro donata memorantur. Habet maiorem longè verisimilitudinem apud habentem temporum rationem hæc Leonis restitutio Ottoni facta, quàm illa Constantini donatio: nam Otto Imperator iam tunc depulso Berengario & Alberto, tenuit omnia in potestate, quæ antè fuissent solo nomine Romana ecclesie nullis vsibus, nullis obsequiis obnoxia: facile potuit reddere quod non tenebat: Iuri resignauit rerum quas tueri non poterat. Eas quippe & iste Otto, & filij, & nepos possederunt: quod sequens narratio manifestabit. Habuisse hic Pontifex cum Ottone similia commercia putabitur illis, quæ Pippinus Caroli pater cum sui temporis Pontificibus: à quibus donatus Franciæ corona: nihil magnum fecit, si capta à Longobardis ecclesie contribuit. Et Leo horum temporum Pōtifex, ab Ottone in pontificatu defensus, grati animi indicia fecit, reddens quæ solo nomine possideret: vt haberet Imperator, quod Pontifex tueri non poterat. Sed hæc hæctenus. Digressi reuertamur ad res Saxonicas prosequendas.

CAPVT XII.

Ottone iã Imperatore cum exercitu Roma abeũte Spoletũ, patandæ Italiæ gratia, Romani, præsertim Iohãnis cognati, tumultuãtes, de illo reducẽdo egerunt cū populo: perfeceruntq; vt Leo eijceretur, & Iohãnes reuocaretur: q; an reuocatus rediẽrit, aut foris mortuus sit, incertũ est: Hoc cõstat, siue reductus, siue exulans,

in adulterio casus, moritur. Leo eiectus, ad Ottonem confugit: Sequuti ab vrbe legati orauerunt, vt populus in hac re voluntati condescendere dignaretur: vt non Leonem, sed Benedictum V. pontificem haberent. Respondit Imperator constantissimè: prius se regnum & Imperium, quàm Leonis iusti Pontificis defensionem intermissurum. Ea vocis constantia & vultus acrimonia visus est dicere, vt legati irritam cernentes legationem, tristes redirent in urbem. Romani vbi audiuerunt legationis euentum, nihilominus in sententia persistere, vt consecratum Benedictum pro Pontifice venerarentur. Imperator vbi comperit, agrum Romanum vastauit, vrbes subditas cepit & diripuit, ipsam Romam arcta circumxit obsidione, vsque ad caritatem annonae in ea. Scribit Sigebertus, interuentu Leonis placatum Imperatorem, veniam dedisse erratis, si resipiscerent: quamuis Romani tam in Leonem antè fuerint contumeliosi, vt ab illo ordinati, suum deserere ordinem cogerentur, & chirographis datis testari: Pater meus nihil sibi habebat, nihil mihi dare potuit: Præterea, Imperatoris impressione creatum Pontificem, nullam à Deo accepisse potestatem, tanquàm non ingressus per ostium: Cum tamen Imperator, legitimo episcoporum vocati concilio, Iohannem ter vocatum nec comparentem, per concilium curauerit destitui, & Leonem, se nihil agente, surrogari. Placatus Imperator, accipit iusturandum à Romanis, nullo se vnquàm tempore de Pontificatu intromissuros. Non tam citò dorsum illis obuertit, iterum Leo pellitur, Benedictus surrogatur. Tunc cōmotior redit Imperator: Urbem solo minatur equare, nisi restituto in sedē suam Leone, Benedictū dedat. Quis faceret? Videbatur quod cōminatur posse implere. Fac-

unt
bit i
Leon
aut
vt d
burg
iam
creb
min
nem
vt se
dald
perd
dieb

S
Erub
fuisse
nalib
nem
ba in
Adal
ordin
ille in
rd ip
tinus
dign
quod
prac
vive
posc

unt imperata: Leonē collocant, Benedictū dedūt. Scribit idem Sigebertus, Benedictum priusquam dederēt, à Leone esse exarmatum, & omnibus sacris ordinibus exauthoratū, & vt verbo illius vtat, exordinatum. Erat, vt diximus, in comitatu Imperatoris Adaldagus Hamburgensis archiepiscopus, Imperialis cancellarius, qui iam annum quintum aberat ab ecclesia sua: reuocatus crebris suorū literis & lachrymis, cū immiscerent minas: quare institutus, ab Imperatore poposcit missionem. Annuit Imperator, Benedictum illi commendans, vt secum ductum, perpetuū teneret in prouincia. Itā Adaldagus Benedictum quondam summum Pontificem perduxit Hamburgum: ibiq; paucis superuiuens idem diebus, dolore animi confectus, diem suum obiit.

CAPVT XIII.

Sic testantur consona voce Italicorum, Gallorum, & nostrorum annales, itā monstrat inscriptio sepulcri. Erubescant igitur, qui ex hoc die fabulantur martyrio fuisse coronatum Benedictum Hamburgi cum cardinalibus, ducibus, & comitibus: quam anilem delirationem plenius in nostra Metropoli confodimus. Libet verba inserere nostrorum annalium: Reuersus in patriam Adaldagus, duxit in comitatu suo Benedictum Papam ordinatum, sed ab Ottone Imperatore depulsum, quem ille in Hamburgo mācipari praecepit. Archiepiscopus vero ipsum cum magno honore vsque ad obitum eius detinuit: nam vir sanctus literatusq; fuisse dicitur: qui & dignus apostolicae sedis videretur Romano populo, nisi quod per tumultum est electus, eiecto eo, quem ordinari praeceperat Imperator. Igitur in sancta conuersatione viuens, aliosq; sanctè viuere docens, cū iam Romanis poscentibus à Casare restitui debuisset, apud Hambur-

gum in pace quieuit, IIII. Nonas Iulij. Erat autem
 supputatione annalium, concordante Eusebij continuato-
 re, post nongentesimum sexagesimum quartus. Et inde
 conuincitur error in sepulcri eius inscriptione, quae tem-
 poribus non respondet. Interea Imperator rebus in Italia
 pro tempore constitutis, descendit in Germaniam, et
 peregit Pentecostes solennitatem Aquisgrani: Eo con-
 uenerat omnis nobilitas de Imperatoris genere: Soror
 eius Gerberga, regina Francia: Soror Hadnida, vxor
 Hugonis comitis Parisiorum, quorum filius Hugo postea
 regnauit in Francia. Mira solennitas & rerum pompa
 pro Imperatoria magnificentia, ad conuentum tam ma-
 gna lataq; nobilitatis. Ibi Bruno archiepiscopus Cole-
 niensis, frater Ottonis legationem suscipit in Franciam,
 ad componendos nepotes ex sororibus. Compendij dum
 esset, in formula compositionis laborans, febre corre-
 ptus, testamento ordinato, concessit e vita: Vir omni vi-
 tutum genere laudatissimus, qui & religiosam & secularem
 militiam pariter impleuit: non enim deerat ec-
 clesiastico ministerio, pariter a fratre constitutus gubernator
 Lotharingia: quae iam diu prouenit per Ottonem
 Romano Imperio. & Wilhelmus quoq; Ottonis Imperatoris
 filius, archiepiscopus Moguntinus, per eadem quoque
 tempora emigravit.

CAPVT XIII.

Remansit Imperatori fixa de Magdeburgensi se-
 de surrigenda sententia, etsi temporaliter per
 Bernhardum Halberstadensem episcopum intercluderetur.
 Prouiderat iam Otto, ut ad eam rem summi Pontificis
 decretum haberet, etiam repugnante episcopo
 ualiturum. Sed iam Bernardus in fata concessit, suc-
 cessorq; illius, praesertim accedente Romani Pontificis
 ordi-

ordinatione, non iam se opposuit Imperatori. Hildebrandus is erat: qui cernens summi Pontificis & Imperatoris in vnam rem concurrere consensum, nec potuit, nec debuit, nec voluit colluctari. Igitur de latissima sua diocesi permisit nouæ Magdeburgensi quantum sat erat: constitutis limitibus ad vtranque, qui extant hodiè. Inde verò ecclesiam de Vallerseue, quo illam pater eius fundauerat, translata, in Magdeburgo fecit erigi: omnibus inde prouentibus qui prioris erant ecclesiæ, inde pariter translatis in nouam, & aduictis de Imperatoris munificentiâ. Tum verò migrare iussi fratres, inuiti abiêrunt: inq; montem vicinum vrbi concesserunt: Ibi Imperatoris ope monasterium quod floret hodiè, erexerunt, diu tamen eius rei tristem repetentes memoriam. Per multos annos in vigilia beati Laurentij, qua emigrârunt, nudis pedibus ecclesiam suam, votis constricti, repetiuere. Imperator autem nouam ecclesiam metropolitico splêdore in honorem sancti Mauritij iussit dedicari, quod eius sancti patrocinio vteretur in prælijs. Sûnt tamè qui scribant, inter crebra quæ gessit bella, aliquando nolente ipso subuersam ecclesiam aut monasteriû diuini Mauritij honore sacratû, hanc tutelari suo sancto fecisse compensationem. Transferrî iussit sanctû Adalbertû de monasterio sancti Maximini in Treueri ad archiepiscopatum, quem ille ibi gessit ad annos penè quatuordecim: Subiecitque illi episcopatus sex suffraganeos, Mersburgensem, Misnensem, Citzensensem, in Sala fluminis ripa, Brandenburgensem, Huelbergensem, & Porenensem: qui an sit in Lubucensem translatus, nō enuncio: Hoc compertum teneo, Lubucensem ex Polonia in ditionem Brandenburgensem ex legitimis causis esse translâtû. De Porena nihil vsq; hodiè compertû habui.

Per

Per quæ etiam tempora Wichmannus quidam ex aulicis, cum haberet nonnihil vnde sibi male ab Imperatore timeret, profugit in Wandaliã, gentem inquietam incitans, vt in Saxoniam faceret excursionses. Iam Parthenopolim, siue Virginopolim malis, aut Magdeburgã urbem Otto Imperator insigniuerat, quæ Wandaliã caput esset: Iam ecclesiam erexit in honorem diuini Mauritiij, cuius monasterium in expeditione, quod diximus, euersum est. Episcopum Adalbertum inibi fecit consecrari, vt populum erudiret Wandalarũ, & in fide Christi pariter & Imperatoris conseruaret. Sed prauissima machinatio Wichmanni. Egressos ad pugnam Wandalos Imperator excepit, & fortiter repulit versus in fugã, cum multi corruissent. Nec longè post Wichmannus ille desertor cum inter Wandalos ageret, cepit tædere populum incentoris. Inuentus est qui per fugam auferret de medio in gratiam Imperatoris: & paruerunt in reliquum dictis imperatisque.

CAPVT XV.

EXiit causa qua iterum Imperator in Italiam vocaretur: nam Leone VIII. subuerso, Romani statim post Imperatoris abscessum, artibus solitis, quos oderunt, de medio tollunt: Iohannem XIII. Pontificem simili odio insectantur: Captum enim à tyranno, quem ad hoc inuitauerant, per duci sinunt in Campaniam. Id cum rescisset Imperator, non literis, non nuncijs agendum ratus, seipsum accinxit cum exiret cum exercitu. Hermannum antea prefectum inferioris Saxonie partium constitutum, cum illum probe omnia administrasse comprobaret, ducali insignitum honore prouexit, vt sedeat cum principibus. Hic est ille ducatus, quem vsque hodie administrant duces Saxonie, ad Albim habitantes

tes deuexiorem : Qui etsi ab olim latioribus terminis tenderetur, ab Henrico duce cognomento Leone ad eas angustias est perductus : quod suo tempore commemorabimus. Nouum autem principem nouis armis insigniuit, laesurij coloris Leonem in albo donans, interiectis maculis per campum : quae nunc arma Luneburgensis sunt ducatus : Vnde coniectura est, eam quoque ditio- nem tum extitisse in Hermanni principatu : Nam arma quae nunc praefertur Saxoniae, aliam, quod dicemus infra, praefertur originem. Tum verò Imperator assumpto secum Ottone filio, quem superiori tempore regem Aquisgrani Germaniae iussit coronari, ad Italiam peruenit, Romamq; petijt. Effusi vrbe Romani, Imperatorem quanto poterant honore inuexerant. Blandiores erant in obsequio, quos maior in Pontificem culpa constrinxit. Dissimulante omnia Imperator initio habuit, donec in stationes suas milites collocarentur. Vbi omnia ex sententia constitere, iubet acciri populum : ventilari quaestione de malè habito Pontifice. Culpati consules cum praefecto : insimulati decarchones, qui ex populo allec- ti decem numero, senatū egerunt. Relegati in Germaniam consules : à trabe appensi decarchones : ipse praefectus ludibrio habitus per urbem : cum flagris caderetur, missus est post consules in Germaniam exulaturus. Saraceni tum in Calabria & Salentinis erant, foci à Graecis, vt Imperatorem Ottonem deterrerent, & Italiam pro suo tenerent principatu. Ottonem tum varijs in locis, multisq; praelijs conflixisse, etiam Italici scriptores testantur : sed non vnā omnes asserunt causam. Alij non aduersus Saracenos duxisse Ottonem contendunt : sed in Graecos Italiae incolas, qui desponsatam Ottonis filio Nicephori Constantinopolitani Imperatoris filiam

tradi à patre prohibebant : Vt cunquè fuerit : pralio illi ex quacunque causa Imperator congressus, eos fudit, ac penè omni Calabria Apuliâq; expulit. Quin insuper Constantinopolitanus populus amissarum de Italia prouinciarum iacturam in Nicephorum referens, qui sponsam filiam marito tradere noluerit, arreptis armis illum interfecit, ac Iohanni filio Imperium demandauit. Certum est autem omnium testimonio, Ottonem II. primi filium, Theophaniam Iohannis Imperatoris Constantinopolitani germanam accepisse coniugem : quam Iohannes XII. Romanus Pontifex simul cum marito in Lateranensi patriarchio coronauit : nam Otto pater, filium Ottonem, re in Saracenos Gracosq; bene gestate uersum, consortem adsciuit Imperij : uoluitq; Imperatorem à Romano populo, ex prisca consuetudine acclamari : Quem tum Pontifex inunctum, Imperiali diadema insigniuit : Ea q; in Ottonis II. coronati celebritate, Iohannes Pontifex Capuanâ ecclesiam ad Pandulphi principis merita, metropolitanam constituit. Inde in Germaniam Imperatores mouerunt per Gallias.

CAPVT XVI.

Hermannus interim Germania nouus dux, cum eas teneret partes commendatas, quæ & wandalis obiacent & Albi flumini, penè omnia possedit quæ nunc tenet dux Luneburgensis, & dux inferioris Saxonie. Extruxit autem arcem in montem, appellauitq; Luneburg : Non, ut fabulantur imperiti, ab idolo Luna, quod ibi sacrauerit Iulius Cæsar, aut nescio quis alius : hoc enim fabulosum supra cõuicimus : Sed à vicino loco Lune ad riuum Elmenow, ubi nunc degunt sanctimoniales ab aliquot seculis. Sic enim accipiunt arces uocabulum, vel à loco foundationis suæ, vel ex propinquis qui nomi-

nominationior est. Hūc ego nouum ducem Saxoniam quoque Transalbianam tenuisse crediderim, quod limitaneus esset ad vicinas Danorum & Wadalarumque nationes arcendas ab incursionibus, quas Normāni Dani crebras fecerant superiori etate, cum à Ludouicis, Carolis, Arnulpho, Reginberto, alijsque, quos supra commemorauimus, proceribus retrò pellerentur: Nunc verò postquam permisit rex Otto Danorum regi Slesuicum, in quo pater eius marchionem creauerat, opus erat praside ac duce, qui limites regnorum seruaret. Terram verò Brunswicensem, quæ postea in ducatum erigitur, & rursus Gottingensem, & quæ Transsylvuana dicitur, cum terra Wittenbergensi, quæ nunc superior dicitur Saxonia, & omnē Misnam Turingiamque tum Saxonici iuris, pro se ac posteris seruauere Imperatores: Alioquin stultum fuerit ditare extraneum, & suos exheredes facere. In hac arce noua nouus dux vt religioni inseruiret, gratus Deo qui illum prouexerit, vt susceptus de puluere priuatae familiae, sederet cum principibus, monasterium instruxit ad arcem, in honorem sancti Michælis archangeli, sub regula diui Benedicti, transferens abbatem primū Ludericum de cœnobio S. Pantaleonis ex Colonia.

CAPVT XVII.

ERat post natū Christū annus DCCCCLXXIIII. cum Imperator Otto Paschæ solennitatem in vrbe Quedelenborg cum filio, principum magno conuentu peregit: & multa constituens in prouincias, respexit imprimis Magdeburgensem urbem & ecclesiam, quia illam requiei suæ prouidit. Insignem virum Adalbertum primum illi fecit ordinari, vt diximus, archiepiscopum: illic subiecit omnes episcopatus per Wadaliā, quam tunc dixerē Sclauoniam: Erat tamen episco-

episcopatus in parte Transalbina Suardalia in loco Aldenborg, Hamburgensi subiectus: is autem postea translatus est, ut in Suardalia diximus, Lubicam. Maritima autem reliqua Suardalia necdum ad fidem Christi peruenerant: in quibus Zwerinensis, Ratzeburgensis, Caminensis dioceses terminos suos habent longe paucos limitatos. Tertia autem feria, quam vocant diem Martis, ante Pentecosten eius anni, venit Imperator ad locum qui dicitur Mimlewa: Proxima nocte transfacta, hora constituta latus ad mensam confedit: Veniente tempore, vespertinis laudibus interfuit: sed peracto Evangelico eius officij cantu, coepit aestuare, ac spiritu fatigari: Quod cum intellexissent principes circumstantes, imposuerunt eum cubili: inclinantem autem caput quod iam defecisset, refocillarunt: expetitisque sacramentis ecclesiae, & cum summa veneratione perceptis, sine gemitu cum magna tranquillitate spiritum Domino reddidit. Nonis Maij, quarta feria ante Pentecosten. Inde transportatur in cubiculum: & cum iam sero esset, transfatus eius populo enunciatur. Cuius corpus magnis lugentium exequijs à filio rege translatum est in ciuitatem, quam ipse extruxit, Magdeburgum: ibique honorifice tumulatur. Extat hodie sepulcrum eius in crypta. Aiunt, quod aetate nostra viderant, corpus eius post annos supra quingentos ita balsamo stare firmatum, ut velut in sella consistat illaesus: Cuius tumulus ut magnifice renouetur, exposcunt egregia illius principis in Saxoniam, primam patriam, deinde in omnem Germaniam, demum in omnem Imperium & vniuersam ecclesiam catholicam, merita Romanum enim Imperium ab illo magnifice propagatum, exquisitum honorem, & perenne memoriale suum iure deposcit, ut eius in terris memoria permaneat diuinitus.

turn
regn

C
volu
nam
in fa
elis h
perat
tus m
cessit
Otto
per m
runt
rebell
re. Ha
per L
Austr
Orie
nomi
do &
cum r
rius G
consol
de Lo
cum C
venit
spicier
te vrb
prada
bus, qu

turra

turna : & si fieri possit, sempiterna : quem ad meliora
regna rex transfulit immortalis.

CAPVT XVIII.

Otto II. patri filius succedit in regno & Imperio:
Immo iam viuenti, & regnanti, & imperanti, vt
voluit, accessit, decedenti autem patri solus succedit :
nam frater Ludolphus natu maior, iam dudum concessit
in fata. Henricus autem Bauarorum dux, frater patru-
elis huius Imperatoris, nonnihil rebellionis ostendit Im-
peratori, & vsq; ad arma dissensio processit : sed edomi-
tus malis, cessit Ottoni, ac in ius eius nihil repugnans con-
cessit. Inde Imperator conuertit arma in Suardalos, qui
Ottone I. vita functo cornua erexerunt : vt fieri solet sem-
per motus initio nouorum vbiq; regnorum : Sed didice-
runt malo suo non temere diuos : Superueniens enim
rebellibus, motus eorum compressit, coegitq; dicto pare-
re. Hac fuere initia noui in Germania regis. Deinde su-
per Lotharingia regno (quod Gallici scriptores vocant
Austrasiam, ex Germania mendicatio vocabulo, quod in
Orientem vergit à Gallijs, ducatus quoque Metensis
nonnunquam inscribitur : sed iam praeualuit consuetu-
do & obtinuit, vt Lotharingia appelletur) Imperatori
cum rege Francia Lothario fuit contentio. Erat Lotha-
rius Gerberga filius : ea fuit germana Ottonis I. Igitur
consobrini Otto Imperator & Lotharius rex Francia,
de Lotharingia arma sumpserunt. Prior Lotharius,
cum Otto necdum quicquam moliretur, pacato agmine
venit Aquisgranum : cum Imperator nihil hostile pro-
spiciens, ibi cum coniuge moraretur : Capitur de repen-
te vrbs tota. Imperator cum familia vix elabatur : Ad
pradam sparguntur milites Franci : acruatisq; omni-
bus, quae vel de apparatu Imperatoris, aut vniuersa vrbe

Q pos-

possent corradere, exaturati redeunt in Franciā: quem nō longo interposito tempore Imperator Otto cum magnis copijs insequitur: Castra è cōspectu Lutetia Parisiorū ponit: Fit eruptio à ciuibus: conserūt manus: cadunt vtring, nōnulli, inter alios nepos Imperatoris. Suburbia ciuitatis exasperat^o Otto incēdit. Nec moratur Lotharius, cū Hugone Magno, & Hērico duce Burgūdia hostē adusq, Isaram fluuiū insequi: vbi atrocissima infortita pugna, tam multis vtring, occisorum cadaueribus viuus oppletur, vt à consueto fluxu Isara impeditus, in agros sese effunderet. Hoc tam cruentum bellum, in sanguine coniunctissimos, mirum quomodo tam acerbum contigerit? Erant enim Lotharius & Hugo ex geminis Ottonis I. sororibus nati, huius secundi consobrinus. Sed quid non cogit habendi amor? qui charissimos inimicem sapē fratres commisit. Pacatis demū regibus, Austrasiam, cuius causa bellum gerebatur, Ottoni Lotharius, reclamantibus multis regni proceribus de Francia permisit: repugnante etiam Hugone Abbate, qui in accepta occasione, regnum quasiuit & occupauit. Nam Lotharius non indē diū concessit in fata. Appellatus autem Hugo per contumeliam cognomento Abbas, quod se rebus monasteriorū, quas plures illis esse, quā oportet videri dixit, implicuit, seipsum Abbatem appellans.

CAPVT XIX.

Svstulit autem Otto ex coniuge filium Ottonem, & tres filias: quarum vna in Gander shem, altera in Quedelenborg praesidatum accepere: malentes in virginea puritate seruire Deo, quā tyrānidi seruire maiorum. Frequentes autem sententia sua, & quas imitari tarentur sui generis authores plurimas, & quae illarū sequuta sunt exemplum, habuere crebriores. Tertius cum esset inter sacras virgines in Ratispona, incertus

habens quid sequeretur, raptam est ab Vdalrico Bohemiae duce, qui illam coniugem deposcebat. Pater exempli perniciem detestatus, simul iniuriam reputans atrocissimam, quod auderet vir barbarus in Imperatorem Romanum hoc, quod priuati in priuatum sine summo scelere non committerent, armauit ingentes copias, & sequutus raptorem in prouinciam eius, igne & ferro cuncta vastabat, fœdabatque. Occurrerunt Bohemi vim prohibitori: Caduntur miserè: Ipse Vdalricus ad interiora prouinciæ perueniens, raptam orabat, vt se interponeret, patrem exorans, vt generum non degenerens dignaretur agnoscere: non indecorem futurum regno, modo primæ piaculæ culpæ remittat. Puella ad patrem progressa, exorabat iram poneret: se, quando ita visum superis, Vdalrico permetteret vxorem. Venit sub aspectum dux ipse, & genibus prouolutus, veniãque precatus, impetrauit. Hoc tempore idem Otto reliquias diui Stephani ex Italia productas, in ecclesiam Halberstadensem ad honorem beati martyris ibi patroni, decenter iussit collocari. Interea oritur grauis inter fratruales simultas, Ottonem Imperatorem, & Henricum ducem Bauariæ. Imperator, submissis qui rem per insidias agerent, capi iussit Henricum, & aliquandiu captum tenuit. Vandali quoque, nè quid deesset turbationis, quos pater Otto imperata facere coëgit per sua tempora, nunc rebellârunt: in quos Cæsar armauit Saxones suos, & ad internecionem obuios cecidit. Ingens multitudo prostrata memoratur, triginta millia septingenti. Qua victoria exhilaratus Imperator, veniã dabat fratrueli, laxãs vincula eius, vt in reliquum tempus illum haberet obsequentiorem. Ferunt nonnulli, quod apud me fidẽ tenuem habet, hunc Ottonẽ tributo

adegeſſe Lombardos, vt quotannis perſoluerent Imperatori tributi nomine libras auri ducentas. Id auri fertur collegiſſe Wilhelmus archiepiſcopus Moguntinus Imperatoris huius germanus frater, annis tribus conuatis. Inde conflatam crucem auream, qua condeuenerit uſq; hodiè eccleſiã Padeburnenſem. Primum, quæ credat auri talèta pontifici permiſſa? deindè, in crucem conſlata? Demum, quod eſt omnium alieniſſimum, in longinquam eccleſiam, et ſua minore, eſſe ea dona celata quis feret?

CAPVT XX.

INterea Imperatores Conſtantinopolitani, nullo ſpecta-
nitatis ad Ottonem habito reſpectu, cum intelligerent
Ottonem grauiſſimo in Francia bello implicari, unde
non facile explicaret, conſtituerunt prouincias, quas
Italia Nicephorianis temporibus amiſerunt, recupera-
re. Otto uerò, poſteaquam Lotharingiam receptam
iniuriasq; apud Auiſgranum acceptas ultus eſſet, pa-
cemq; cum Lothario rege firmauit, ueniens in Itali-
am, & uxorem ſecum ducens Theophaniam, Tau-
riſſes attigit, quando de leuitorum ſuorum impetu
or eſt factus. Tradunt nonnulli ſcriptores Ottonem
uſquam in Gracos duceret, copijs Hadriatico tradidit
Sclauoniam ac Dalmatiam inuaſiſſe, magnaq; in
regionibus Gracorum præſidio deſtitutis, rerum præda
& mortalium cade commiſſa, Romam ſe contuliſſe:
cum perueniſſet, repentino tumultuarioq; delectu
omnes Italia regiones, ingentes copias coactas, ad
conuenire iuſſit: & cum Germanorum, Gallorū, Lon-
bardorum, & aliorum Italia populorum, immenſo
exercitu Roma proſectus, prima ad Beneuentum cepit
tiua: Quò cum Romanorum copie perueniſſent, data

quoq; à Beneuentanis, Capuanis, Neapolitanis, & Salernitanis turmas, in ordinem præmitti curauit regionum gnaros: facto postea agmine profectus, non prius quadrato exercitu cœpit incedere, quàm Apuliam est ingressus. Apud Basentellum exercitus hostiles sunt obuiam facti. Ibi instituta pugna, Graci Imperatores, Saracenos multos habuere conductos: & cùm pugna conferreretur, primi Romani, & deinde Beneuentani, signa deseruere, nulla vi hostiles vultus ferre potentes. O viuidam illam quondam priscorum Romanorum virtutem: O nomen speciosum in umbra. Horum fuga conspecta, ceterorum fregit animos. Saraceni Graciq; grauioribus inde incubuerunt, donèc fusæ dissipatæq; sunt omnes Imperatoris Ottonis copiae. Quo in pralio occisis penè ad internecionem legionibus, & Romanus Imperator, & omnis Italia neruos omnes ita amisit, vt facile Gracis & barbaris fuerit, si victoria vti sciuisent, Roma omniq; Italia potiri. Hæc est illa colluuiò mollissimarum genium. Quòd si longè paucioribus ex Germania copijs sietus fuisset Imperator, non hoc Imperij detrimentum cum dedecore incurrisset: indubitatam victoriam, vt semper aliàs Maiores sui, ipseq; reportasset. Emolluit iam Italos clementia calè, postquam ille ab alto prominens fauor numinum subtractus abscessit. Otto Imperator fugiens, cùm repente ad littus scaphæ se commisisset, à piratis quis esset ignorantibus interceptus est, inq; Siciliam perductus: sed ibi agnitus, sese Siculis, ingeti promissa pecunia, liberari, Romamq; perducì optauit, obtinuitq;: & de piratis sumptum est à Siculis supplicium. Cum Romam peruenisset Otto, perquirendis contrahendisq; fracti exercitûs sui reliquijs diligenter operam impendit: Et quia copiarum præsidio destitutus,

in desertores signorum Romanos animaduertere non audebat, iram in Beneuentanos exercuit: etenim intergrus, qui turpi fuga prolapsi in urbem redierant, ceteros addens Romanos qui arma ferre potuerunt, tanquam hosti aliquo in loco se oppositurus, simul cum reductis ex conflictu eduxit: & Beneuentanos adortus impertos & nihil tale timentes, urbem cepit, spoliauit, incendit: per quae eam occasionem absportatas diui Bartholomaei reliquias, Romam in insula Iouis primo dicta, & postea Lycæonia locatas ferunt. Ottonem, Beneueto delata, in urbem Romam reuersum, nihil prater ea rerum nonnulli tradunt peregrisse: In quo decimum usque annum post patrem tenuit Imperium: & morbo ex labore contracto, accedente graui ignominia, quam etiam Imperatrix fertur auxisse, cum victo illuderet, diem sanctum obiit Roma, honorato conditus sepulcro apud sanctum Petrum: Anno post natum Christum nongentesimo octogesimoquarto.

CAPVT XXI.

Sunt authores, qui hunc Ottonem cum in Italia esset, Saraceni quoque in mari digrassarentur, populante omnem Christianam ditionem, armasse non contemendam classem, & obuium hostibus profectum, manus conseruisse cum illis: tantumque sanguinis esse fusum, ut de coloratum inde magna parte mare cerneretur: sed ipsum cum toxico venenato quoque telo percussum, semper viuens ad mortem usque habuisse: nec enim multo post tempore in fata concessisse. Fine autem Ottonis II. ex more celebrato, Germani proceres, qui tum Roma frequentius aderant, de successoris electione agere coeperunt: Vnde inter eos sententijs, alij Henricum Balauducem, itidem de sanguine Saxonum, fratre Ottonis Henrico natum, cuius etiam filius insequutus est Ottonem

nem III. Imperio proficere voluerunt, quòd tempora maligna virum deposcerent, insolentia Saracenorum, & superbia Gracorum vehementer de nouissima victoria in Ottonem adaucta. Alij verò non discedendum putauerunt ab recta Ottonum linea, merito ac recordatione I. Ottonis Imperatoris optimi. Non defuerunt Romani ciues, qui resumendum à Romanis Imperium, nec diutius exteris regibus permittendum censuerunt: Si non habeat vrbs Roma qui sine inuidia possideat, petendum aliquem ex Italia principibus. Inter huius autè sententiæ authores vehementissimus incumbere Crescensius Numentanus. Cum verò ea primùm secretis in conuētibus sunt dici cœpta, deindè per vicos & compita palam sunt elata, perterriti proceres Germani, in Ottonē III. secundi filium, consenserunt.

CAPVT XXII.

Otto III. secundi filius, primi nepos, procerum, qui tum Romæ erant, consensu Imperator creatur. Henricus Bauariæ dux, intellecta Imperatoris morte, puerum Ottonem in Germania agentem, qualicunq; occasione in suam accepit potestatem, quò paratior illi via maneret ad Imperium perueniendi: Sed principes de manu illius puerum extraxere. Interea Lotharius rex Fræcorum etsi antè Lotharingiam abnuisset, eamq; perpetuò Ottoni & successoribus permisisset, audita tamen Ottonis I. morte, ad eam recuperandam contendit, quò fratri Carolo dignum se principatum conferret: Vindunum cepit, & eius vrbs comitè in suã redegit potestati, vltra etiã processurus: Cùm tamè videret totius Imperij vires sibi intētari, facile reddidit quæ cepit. De regno autè Francorū per ea tēpora magna contētio fuit, cū Carolus Lotharij defūcti frater illud peteret, et Hugo

Parisiorum comes cognomento Magnus, & item Abbas,
 illud sibi vendicaret. Erant ambo, vt diximus, sororibus
 Ottonis I. progeneri: Sed tum Hugoni regnum cecidit: &
 post illum filio eius Roberto: sic primùm egregiens li-
 neam Caroli Magni, in qua supra ducentos annos per-
 mansit. Otto autē puer cum proceribus, rebus Germania
 componēdis annis vndecim intenderat: vt interim robo-
 stiore atate accedente, par magnis in Italia rebus geren-
 dis posset videri. Quo tempore Crescentius Numentano
 consulē se titulo praeferens, vrbs dominium in su-
 am traducere curauit potestatem: Qui obsequentem
 sibi minùs quàm voluisset Pontificem Iohannem X. V.
 in eam dignitatis salutisque desperationem adduxit,
 vt vrbe secedens, in Harruriā se reciperet. Eo Pontifex
 cum venisset, animis per vitæ securitatem resumptis,
 Ottonem III. Imperatorē per nuncios literasque or-
 re cœperat, vt Sedi apostolicæ, & oppressæ vrbi Roma
 opem debitam afferret. Id verò cum rescisset Crescen-
 tius, Pontificis agnatos consanguineosque, & quosque
 amicos mittens oratores, apud illum perucit, vt Ro-
 mam rediret: impleuitque factas pollicitationes Pon-
 tifici Crescentius, quod illi Roma appropinquanti, cum
 senatu magistratibusque & honoratis quibusque ob-
 uis in faciem cernuus pedes osculatus est: Introdu-
 ctum positumque in sedem semper veneratione debita
 est prosequutus. Eius Iohannis anno pontificatus nono,
 Ottonem III. in Italiam primùm venisse, & à Cre-
 scentio Numentano cæterisque Romanis summa cum
 obedientia admissum in urbem fuisse, tradunt
 Italici scriptores: eratque is regni ipsius
 vndecimus.

Quo tempore in inferiori Saxonja Hermannus dux ab Ottone I. ad Albim constitutus, diem suum obijt, annis & virtutibus plenus: qui nobilitatem primis in suam intulit familiam, relicto filio Bennone virtutum suarum imitatore, & ditionis promerita iusto successore: qui accepta vxore principis, vt ferunt, Steinenfis filia, bono patre non degener filius, dignus habebatur. Mirum verò cum per id tempus omnis illa & andalorum prouincia idolis seruièrit, Christianum principem ex gentilitate inisse connubium. Potuit hoc suggerere pietas, vt ad Christianismum flecteret affinem suum: Potuit etiam tum ad tempus Christi iugum illa ab Ottone perdomita, perferre, quod postea reiecerit. Verùm ex illa qualicunque coniuge sustulit filios Brunonem, Bernhardum, Thietmarum: Bruno in teneris decessit: Bernhardus ducatum post patrem administrauit, Thietmarus comitatum: Illum arbitror Transalbinum, quem vocant Stormaria: cui contermina est Holsatia cum Thietmarsis. Quæ tres ditiones sine controuersia ab omni retrò memoria semper Saxonibus paruèrunt: Nam cum Swedekindo duce concurrerat in ea ditione, vt diximus, Albion: & post illum Carolus Magnus præfecit quendam Ottonem: post quem non alium legimus præsidem, præter hunc Thietmarum comitem, Bernhardi ducis fratrem. Adaldagus quoque Hamburgensis pontifex ad hæc vsq; tempora peruenit, vir grandæuus, & qui per annos quinquaginta trium Ottonum Imperatorum curias sequeretur, cancellariam administraret, & multa, quæ extant, Imperatorum nominibus Decreta & Constitutiones conceperit. Florebant res plurimum Saxonja: nam Imperatores latè

dominantes, & frequentius in Italia diuersati, nullam
 eam impensis grauioribus onerabant. Sedit tamen ali-
 quandiu Otto III. priusquam in Italiam ascenderet,
 in Wildeshusen: ibique Præcepta fecit, Constituta edi-
 dit: vt intelligerent, qui in extremo essent Imperij li-
 mite, se quoque Imperatoribus suis curæ esse. Tribuit hoc
 memoria primorum in Christianismo principum Saxo-
 niæ memoria: qui, vt supra ostendimus, ibi vixerant &
 mortui sunt: Effecit quoque hoc grandæui senis domini
 Adaldagi archiepiscopi instantia, vt visendum aliquan-
 do subditis præberet Imperatorem, quò magis eos in fi-
 de & obedientia contineret.

CAPVT XXIII.

Quamprimum verò Imperator Otto Italiã per-
 transiens, Romam attigit, duces Capuanos Be-
 neuentanosque Romanis oblectantes, armis coëgit Impe-
 rata facere. Sed tum Iohannes, qui Ottonem voca-
 uerat, viuendi finem fecit: Nec vlla accidit, sicut fieri
 semper ferè assolet, cleri populiq; dissensio in deligendo
 Pontifice: quòd Otto Imperator Gregorium V. sibi ex
 Saxonum gente propinquum, iussit, obtinuitque Pontifi-
 cem declarari: à quo breui post Imperij benedictionem
 diademaque accepit: Eiusque facti celebritate finita, Otto
 Imperator archangeli Michaelis ad eam quæ est in Gat-
 gano monte, votis se exoluturus, quæ pridem emiserat,
 inuisit: Inde Romam reuersus, breui se contulit in Ger-
 maniam. Tulerant iniquo animo Romani, Pontificis per-
 metum factam creationem: nec id dissimulare poterat
 ferox, sed ad bella mollis, populus. Quarè vixdum Ita-
 lia excesserat Otto, per Gallias in Germaniam accessit-
 rus, cum Pontifex Gregorius minis & maledictis extor-
 ritus, ac magis (vt putant Italici) quam debuit animo

consternatus, vrbe clam excessit: Et cum Iohannis predecessoris sui exemplo aliquandiū in Hetruria consedisset, nec illum populus Romanus supplex reuocaret, Otonem III. adiit in Germania sedentem. Intellexerunt verò tunc Romani, quòd ea concitus indignitate Imperator, Romam furens rediret: quamobrem rei suae viribus multo minùs quàm oportuerit perpensis, temerarium cepere consilium: Etenim Crescentium curantem, & vt alij volunt, recusantem, inconditis clamoribus consulem creauerunt: permissa illi potestate: vt, nè quid res Romana pateretur detrimenti, prouideret. Isq; Iohannem quendam Gracum, episcopum Placentinum, literis ornatissimum, & vt alij scribunt, pecunijs affluentem, Romanum Pontificem declarauit: Estq; hic Iohannes, quem alij non legitime electum, supprimunt: alij XVI. aut XVII. inscribunt. Crescentius inde futuris prospiciens, quæ timerentur ab Imperatore, periculis, muros vrbis portasq; instaurauit: & moli Hadriani, castello sancti Angeli appellato, tot tantasq; addidit munitiones, vt postea semper, & vsque ad hac tempora arx Crescentij, & crebrius quàm sancti Angeli appellaretur. Venit interim Otto Imperator, & magnis fretus quas adduxerat copijs, urbem penè in circuitu obsedit. Tum verò populus furoris, quem creando consuli ostenderat, oblitus, pacem misericordiamq; Imperatoris supplex orauit: Et cum impetrasset, patentibus etiã Crescentij iussu portis, Germani admissi sunt. Tunc & Iohannes Pontifex presidij simul & consilij inops, cum Crescentio se in munitissimam sancti Angeli arcem abdiderunt: de qua aliquandiū ab oppugnationibus paruo negotio sunt tutati. Cùmque obsidionem oppugnationemque longo duraturam tempore non magis Ger-

Ger-

Germani quàm amuli simul & perfidi, ciues ostenderent, dolo victus fertur Crescentius, quem nulla vis superatura videbatur: Spe enim salutis data, ambo ut ad Imperatorem irent, exeuntes medio itinere intercipiuntur: & Crescentius quidem captus, Iohannes oculis est orbatus. Crescentius iumento auersus imponitur, & virbe circumuehitur: postea eum, ludibrio eius exaturati, confodiunt.

CAPVT XXV.

Gregorius ad vndecimum, quo abfuerat, mensem restitutus, acerrimam de accepta à Romanis iniuria vltionem sumpsit: Paulò enim postquàm redièrat, eam fecit de Imperatoris electione sanctionem, quam hucusquè per annos iam quingentos seruata videmus: Solis licere Germanis qui indè electores sint dicti, principem deligere: qui Caesar tunc & Romanorum rex dictus, si à Romano Pontifice coronabitur, Imperator Augustus appelletur: Sintq; hi electores, Moguninus, Treuerensis, Colonienfis archiepiscopi: Palatinus Rheni comes, Dux Saxonia, Marchio Brandenburgensis, Rex Bohemia. Distincta sunt autem inter eos officia, ut tres archiepiscopi sint ipsius Imperij cancellarij: primus per Germaniam, secundus per Galliam, tertius per Italiam. Marchio camerarius, Comes dapifer, Dux portitor ensis, Rex Bohemia pincerna. Sed ista magis discreuit Carolus IIII. quàm sint initidò constituta, adiecitq; regem Bohemia. Otto autem Imperator Romanus, cum de statu regni disponderet, in contemptum venit Romanorum: obsiderunt enim illum in palatio, milites quosdam illius occiderunt: vix astu & ingenio Henrici ducis Bauariae educitur pactionibus simularis. Romani per etatem illam, inualidus ad arma populus,

pulus, & tamen ingenio varius & inconstantissimus, semper res nouas moliebantur: faciles ad inchoata, impotentes ad exequendum. Ottonem verò tunc in Germaniam rediisse multi tradunt. Gregorium verò statim post Imperatoris abitum diem suum clausisse. Poterat hoc non dubijs argumentis antè cognoscere, Papam Saxonem non diu victurum inter osos Italos: qui non tam vitæ reddendæ, quàm adimendæ, sunt magistri. Interim Saxonia, & ei contermina Suardalia, pace tranquilla gaudebant: per Suardaliam ecclesiæ instauratæ, constructa monasteria, & fides Christi excreuit.

CAPVT XXVI.

Hic Otto III. coniugem habuit Mariam, filiam Regis Aragonum, fœminam sibi non satis, vt ferunt, temperantem. Iniecit oculos cuidam nobili, quæ vocauit in amplexus. Horruit ille crimen, & quibus potuit verbis se de manu fœminæ excusit. Cõtempta vertitur in furorem: & crimen quod conceperat, vertit in innoxium: accusans illum apud Casarem, de pertentata ab illo sua pudicitia. Facile Casar credidit: (vt sunt mariti in Zelotypiam procliui) Iussit mox vinciri accusatum, & gladio cædi. Ille moriturus innocentiam suam Deo commendabat: vxoriquæ questus, cum lachrymis ibat ad mortem. Caput viri coniunx rapit & amplectitur, nemine oblucente, quoddam iusto dolore torqueretur: Obseruabat deinde Casarem pro tribunali sedentem, & accurrens acclamabat, fœmineo vlulatu postulans de iniusta & iniquissima oppressione iudiciũ: Cũque miserabiliter eiularret, versus in eam Casar, ait: Quis te mulier tantoperè laesit? quis oppressit? Tu, inquit illa, ô Casar: & proiecto in medium capite, Hęc, inquit,

inquit, mihi virum per summam iniustitiam abstulisti:
 & in promptu tenens ferrum ignitū, in conspectu omnium
 unpertulit illasa: Quam, inquiens, ego immunis sum
 ab igne, tam erat maritus à crimine quod imputabatur.
 Stupere qui aderant: nam & in memoriam reducere
 re qui viderant, lac pro cruore profluere, cum miles ille
 gladio caderetur. Caesar miratus, ubi rem diligentius
 perquirat, reperit ab Imperatrice per calumniam accusatum
 innoxium virum: & zelans pro iustitia, reginam
 iussit concremari: Sequē, qui precipitasset sententiā, magno
 ere multavit, rependens mulieri pro morte viri
 aliquot arces. Nec poterat diū occisor consolationē accipere,
 quod seipsum de precipitato iudicio seuerissimè damnaret.
 Nec multo post tempore, iterum Romanus, incertum quibus
 ex causis, proficiscitur. Romani vero ab illo à sententia sua
 per vim deiectione, imperata facere adigebantur. Igitur quem
 armis superare non poterat, alio genere perditionis intentato,
 subvertere contendebant. Vxor quondam Crescentij, mulier
 procax, Imperatoris in se animum pellexit: & perinde misso
 poculo, nescio in quos usus ut pratenderat confecto, Imperatorem
 veneno extinxit. Mortuus est ergo Imperator in Roma:
 sed cadauer, exectis visceribus, ut imputribile maneret,
 reductum est in Germaniam. Mirum hic silentium de millesimo
 Christi anno, nulla solemnitate, quod sit scriptum, peracto:
 ut ad exemplum saltem veterum Romanorum seculares ludi,
 qui in centesimo quoque urbis anno exhibebantur,
 tum solemniter leguntur peracti. Nam millesimus urbis
 annus sub Philippo Imperatoribus multiplici pompa est
 celebratus. Millesimus autem Christianae salutis annus,
 toto silentio dilabitur, sub Pontificio Siluestri II. & Imperio Otto-

nis III. Iubileus autem annus necdum venerat in mentem Pontificibus, vt eo instituto, quo presens quingentesimus post mille peragitur, celebraretur. Bonifacius VIII. anno trecentesimo post millesimum primus illum instituit. Vtinam solius pietatis gratia. Sed hic fuit exitus Ottonum trium, ex quibus tertium, Italicum nonnulli magna tyrannidi inscribunt, quod Romanis rebellantibus non cesserit, neque pepererit.

CAPVT XXVII.

Henricus Bauarus, Ottonis I. ex fratre Henrico nepos, origine Saxo, etsi principatum teneat Bauaria, primus ab Electoribus in vim nouae Constitutionis electus & assumptus est Imperator, anno post mille secundo. Nam Henricus frater Magni Ottonis genuit Henricum & Brunonem filios. Henricus patri succedit in Bauaria. Bruno redijt in Saxoniam, & ibi parte ditionis illi permessa, tenuit Meluerode & Hogexorde, titulumque sumpsit, vt marchio Saxonie diceretur, quando titulum ducatus Saxonie teneret Hermannus & filij eius. Hic Bruno genuit filium Brunonem: qui ex relicta Lupoldi ducis Sueviae, quae erat filia principis de Werle, & peruenit postea ad nuptias Conradi Imp. Bruno, inquam, secundus ex hac coniuge genuit Ludolphum marchionem Saxonie. Erat per idem tempus & alius marchio Saxonie, Egbertus, qui magno studio contendit post III. Ottonem ad Imperium, sed frustratur diligentia Bennonis ducis Saxonie, & Luderi comitis fratris eius. Inter iurgia dixisse ferunt Egbertum Ludero: Quid sibi tam acriter in prouectione restitisset: illumque respondisse, Ex quatuor rotis ad currum, vix illi fuisse vnā. Processit ea res in id discordia, vt ab illis fratribus Egbertus opprimeretur. Qui cum sine herede decederet, transijt marchio-

chio-

chionatus eius ad primum Brunonem Henrici Imperatoris patrum. Creuit autem posterorū huius Brunonis potentia, quòd Otto III. nullo relicto filio decessit. Successere autem & desumpsere perindè ydè marchiones vetera Saxoniae arma, candidum equi pullum. Nam Egbertus praeferebat geminos in se erectos leones. Hic ergò Henricus Henrici filius, & Henrici primi nepos, qui frater germanus primi Ottonis, primus per electionem eorum principū, quos cum Gregorio V. decessit, designauitq̄, Otto tertius, peruenit ad Imperium, quod feliciter gessit.

CAPVT XXVIII.

Sed electio illius controuersia non caruit. Nam cum ab Heriberto Colonensium archiepiscopo, ex cuius ore ceteri pendere viderentur, insignia Imperialia, quae initio pauca fuere, adaucta per tempus, non magno labore assequeretur, à Willegiso Moguntino archiepiscopo est consequutus, vir singularis prudentiae, fortitudinis, & religionis. Et quantum Imperio dignissimus haberetur, contradictores tamen habuit ex regni proceribus: quibus bello congressus, illos ad obedientiam reduxit. Inter primos, quos diximus, rebellantes, erat Egbertus Saxoniae marchio: sed ille cecidit sub duce Saxoniae Bennone, & fratre eius Ludero. Henricus autem XII. annis praer at regno priusquam pontificiam benedictionem postularet. Bohemia etiam tum tumultuari visa est, & ideo in eam Henricus rex duxit, armis illam redigens in obedientiam. Dux tum praer at genti, & hoc titulo ad electionem orditur admissus, si tamen initio inter electores fuit. Nam sunt qui arbitrantur illum regem adiectum denuò electoribus per Carolum IIII. in Aurea bulla, qui ab initio ducem

aiunt inter alios nominatum. Inter electores nouissimū dicunt constitutum. Indè verò cū principatus erigeretur in regnum, priorem electura dignitatem non amisit, sed locum suum seruauit: alioqui inter seculares electores locum haberet primum, quem nunc tribuunt ei nouissimum. In *Swandalia* tamen nostra ostendimus, ducem Bohemiæ per vnum ex Ottonibus regem sublimatum: quæ res testificatur, initio Bohemiæ principem inter electores non fuisse: alioqui primus numeraretur. Sed quisquis illa ætate fuit, vel rex, vel dux Bohemiæ, facta electioni de Henrico tum se obiecit, & rebellionem ostendit. Mira tēporum incuria, quod res præclaras non miserint in literas. *Swandaliā* quoque in principio sui regni Henricus oppugnavit: eam credo, quæ nūc Polonia est. Nā & illa genti, & lingua annumeratur: quibus in prouincijs, & vicina Prussia, tum sancti pontifices operā prædicationis impenderunt. Sanctus Adalbertus Pragensis, quem pauld ante hanc ætatem Prussi, gens effera, trucidârunt: & nunc Bruno episcopus multis supplicijs afficitur: ita vt trūcatus manibus pedibusq̄, preciosus Domino martyr consecratur. Per quæ etiam tempora, Henricus rex, cū prolem nec haberet, nec habere contenderet, qui cum Cunigunda regina, in sanctimonia & tori munditia victitaret, Christum sibi cōstituit heredē relinquere: Nam Bambergensium primus erexit & dotauit episcopatum, in quo constructa solenni ecclesia, nunc ipse cum coniuge quiescit. Euerhardum autem virum præcipuum, eo loci ordinari curauit episcopum.

CAPVT XXIX.

ET vt Christi religionem propagaret, Gislam sororem suam Vngarorum principi dedit coniugem:

R hof

hoc auguratus, hoc prauidens, hoc etiam curans, quod
 euenit, ut optima foemina Christo virum suum lucrare-
 tur, & ut omne perinde regnum sequeretur regem suum.
 Itaque baptizato principe, qui in sacro fonte nomine Ste-
 phani induit, ad eum in religione profecit gens illa, ut re-
 gem illum inter sanctos ecclesia assumptum denuome-
 ret, clarescentibus miraculis, & prodeuntibus vite san-
 ctitatem. Quo etiam tempore Benno dux inferioris Sa-
 xoniae, filius Hermanni, in ea ditione secundus, migra-
 uit a vita: & frater eius Luderus comes, breui sequen-
 tus est illum: cuius uxor Emma, locupletis in patrimo-
 nio consistens, multa bona contulit in ecclesiam Bre-
 mensis: Et extat usque hodie insignis illius foeminae de
 multis bonis inextinguibilis memoria: inter alia, quae
 donauit, auri & argenti & lapidum preciosorum de-
 naria. Fertur ciuibus permisisse pratum, non longe ab
 vrbe feracissimum: cuius usque hodie illa praecipua est in-
 dulgentia, ut nullis ibi pecora muscis, nullis crabronibus
 aut vespis, vexentur. Id referunt in merita eiusdem ve-
 nerabilis Emmae. Quaes argumeto est, si mulier in pa-
 trimonium haberet ad urbem, fuisse principatus & co-
 mitatus in ditione Bremensis districtus, ut non omnino
 tunc, ut modo, pagus seruiret ecclesiae. Luderum vero
 maritum eius Hermanni ducis filium, Bennonis fratrem,
 quem comitem annales referunt, sed districtum eius
 non signant, Transalbinam tenuisse prouinciam comite-
 to, quae nunc Stormaria, Holsatia, Thiermarsia est.
 Cui etiam si tum Stadensis comitatus, ut postea, fue-
 rit coniunctus, non enuncio: Sed ex rebus coniecto, quod
 in amplissima ditione fratres, non tam iniquam fecerunt
 partitionem, quin fratri Ludero comiti plurima ditionis
 prouenerit: quae si tum erat Transalbina, non magnum
 debet h
 geretur
 porum

debet h
 geretur
 porum

B
 bant v
 quo ille
 nunqu
 tum pra
 partes
 catione
 ta esset
 mensur
 paterna
 lorum
 mens, a
 inde per
 ad rebe
 surgens
 mensen
 burgen
 toris. H
 magnit
 & liber
 incipit
 dito Vn
 flexus p
 dedit m
 buto su
 celestia
 nus pos

debet haberi, si illi, vt postea, comitatus Stadensis iungeretur: quod idcirco dixerim, vt aliquam illorū temporum memoriam è tenebris in lucem vendicarem.

CAPVT XXX.

Bernhardus inferioris Saxonie dux, nepos Hermannii, ausus Imperatori Henrico rebellare, turbauit vicinas ecclesias Saxonie. Ex illo enim tempore, quo ille post patrem Bennonem gubernacula suscepit, nunquam pax inter archiepiscopum Vrvanum, quæ tum præerat, & ducem extitit: Illo pro rege & ecclesia partes interponente, Duce autem pro suarum amplificatione rerum agente. Hac æmulatio dum prius occulta esset, ex hoc tempore vires accepit, & creuit in immensum. Bernhardus dux, tam auita humilitatis, quam paternæ religionis oblitus, primò quidem gætum Swinulorum (Swandalorum ea pars fuit) per auaritiã opprimens, ad necessitatem resumendi paganismi coëgit. Deinde per superbiam beneficiorum immemor, totam secũ ad rebellandum Casari mouit Saxoniam. Nouissimè insurgens in Christũ, ecclesias oppugnauit, præcipuè Bremensem, quæ & ditior erat eo tempore cæteris: & Hamburgensem, quæ remotior videbatur à manu Imperatoris. Huius autem impetum viri Vrvanus taliter suæ magnitudine animi fregit, vt præ pudore sapientiæ & libertatis episcopi, dux, cui antè aduersatus est, deinceps cogereetur beneuolus esse ad omnia. Ergò audito Vrvani pontificis consilio, rebellis tandem est flexus princeps. Scaldinborg supplex Henrico Casari dedit manus, Vrvano interueniente, Swandalis tributo subactis, pacem reddidit, Transalbinis, & ecclesie Hamburgensi: Ad cuius instaurationem Vrvanus post Swandalicam cladem, ciuitatem & ecclesiam

R 2 fecit

fecit nouam: Simul ex singulis congregationibus suis, qua virorum essent, tres eligens fratres, vt simul duodecim fierent, qui in Hamburgo canonica degerent conuersatione, populum ab idololatriæ reuocantes errore. Ordinauit etiam in Doandaliâ, mortuo Regiberto, ex fratribus Hamburgensis ecclesiæ Bemnonem virum prudentem, qui in Aldenburgo multum attulit predicationis in populo fructum. Per idem tempus, Henricus rex Bambergensem ecclesiam illustrauit, duo addens monasteria. In monte quidem sancti Michaelis, ab altero latere ecclesiæ, in honorem diui Stephani iussit consecrari cœnobium: Conuertens ad honorem immortalis Dei, quod alius in superbiam filiorum erigendam conuertisset. Cunegundis regina ad hac mirabili zelo cooperatur, preparans sibi in terra amicos pauperes, qui se recipiant in aeterna Dei tabernacula: Ecclesiæ & monasterijs abundè in prædijs est prouisum. Eius Theodericus Metesum episcopus Cunegundis frater, filij Sifidi comitis Palatini de Rheno, qui largitate sororis liuentibus oculis perspiceret, regemque aliquando desuper conuenit, quod patrimonium coniugis in ecclesiam pateretur abalienari: Sed obsurdum rex eas obiurgationes, miratus quod vir ecclesiasticus, ecclesiæ incrementis inuideret. Tanta autem incensus episcopus ob eam rem indignatione, vt hostiles animos ostenderet in regem, & ad hostilia peruenit agenda. Duxit in eum rex, & damna, vt fieri solet, damnis compensans, eum perduxit episcopum, vt facillè conquisceret.

CAPVT XXXI.

Cum autem teneret Ottonum prædecessorum suorum opere Lotharingiam rex Henricus, Flourens

drensis comes Balduinus IIII. cognomento Pulchra
barba, qui filiam teneret Giseberti ducis Lotharingia,
arcem Valentianas præcipuam in eo regno inuaserat.
Henricus autem rex in eum duxit copias, & eam, vt
recuperaret, obsedit: & diu casso labore defudās, cum
arcem munitissimam non caperet, ab ea flexus, arcem
Gandaui in Flandria circumsedit, & populata terra,
aliquot primores in Flandria cepit, intraq; Tornacum
recondit. Vnde territus Balduinus, Henrico regi satisfacit,
& Valentianas reddidit: datiq; obsidibus, cum
sacramento fidelitatis manus illi dedit. Imperator su-
orum suasionem inductus, Valentianas ipsi Balduino in
feudū reddidit, vt inde seruiret Imperio, & ad omnia
bella vocatus, cum certo militum præsidio adesset. Post
etiā illi Walacras simili pacto tradidit. Sic pace com-
posita, comes redijt in gratiam Imperatoris. Quibus re-
bus ita comparatis, audit rex in Italia grauius quā
Imperio par esset, se commouere Græcos, adhibitis, sti-
pendio dato, Saracenis. Mouit verò in illos Imperator
exercitu validissimo, & in Campania iam grassantes
provincia expulit: sequutusq; vsque ad nouum, quod
firmare in Italia præsidium, Troiamq; dixere: Ca-
stra Hannibalis eo loco olim fuisse compertum est: idq;
nomen remansit loco vsque ad illa tempora. Eius autem
condendæ vrbis in illo loco potissima fuit ratio, quod
habitoribus Græcis, eò velut in coloniam ductis, ad
præsidium terræ ferendum, & ad inuadendos fines Ro-
manos, locus videretur opportunissimus. Quod cū Hen-
ricus rex intellexisset, necdum benè firmata munitio-
bus, vrbi noua castra admouit: Qua in expeditione,
sunt authores, Benedictum Pontificem, quod rem illam
cordi haberet, interfuisse. Sessum tamen est ad eam

urbem mensibus quatuor, & machine omnis generis ab-
mota: estatis autem aduentu, quod caumata regio ha-
bet intolerabilia exteris, Henricus rex deditiōe ab op-
pidanis oblatam acceptans cū datis obsidibus, Romam
reueritur: ibiq; de more pontificalem benedictionē ac-
cepit, Imperatorq; est consalutatus, à populo & proci-
vibus.

CAPVT XXXII.

Sunt qui scribunt, Henricum regem ante acceptam
benedictionē in ea Italica expeditione captū ab op-
pidanis: sed illuisse capiētibus, vt ex arce, qua teneretur
desiliens, coxam laferit, vnde per reliquū tempus claud-
dicārit. Quod certum est, in Papia expertus grauis-
simū à ciuibus tumultum, quem armis magno suo per-
iculo sedauit: Ibi poterat includi palatio aliquandū de-
fessus, ibi potuit in crure ladi: nam quod captus in ca-
cere teneretur & elaberetur, difficile est creditu. Ca-
mitatus indē Marsberg vacabat Imperio: Huius ma-
gnam partem Imperator attribuit ecclesie Marsberg-
genfi: sed quatuor arces in ripa fluminis Fuldae dedit
feudum cuidam Burchardo, quem comitem creauit.
Fertur idem Henricus, alioqui rex optimus & Chris-
tianissimus, aliquandō zelotypia malo in castissimā con-
iugem laborasse: cū illam ex delatoribus quispiā de-
liti putaret propensiorē, quā Imperatori par esset. Cū
cū compertū esset pudicissimae foeminae, quod apud re-
gem ea suspitione non careret, iussit igniri ferrum, Cū
in conspectu regis candens deportauit, ostenditq; vni-
manus intactas: Vt à te mi, inquit, vir intacta perman-
sic ab omni mare: Pone suspitionem. Ille sanctissima fo-
mina ad pedes prouolui incipiens, ab ea non sinitur, ve-

niam humilimè deprecatus. Interea Phrisones ab Theoderico Flandrensi, Arnulphi Gandauensis filio, oppugnantur, ad necem patris, quem oppresserant, vindicandam. Imperator illi adiungit Gotfridum quendam, quem nupèr creauerat Lotharingia & Brabantia ducem. Cumq; congressi manus conseruissent, vox insonuit, (incertum vnde) Fugite, fugite. Non poterant nò terri ducalès, qui se diuinitus admoneri sunt arbitrati. Illicò in fugam conuersi, multi à paucis Phrisonibus ceduntur: Dux capitur, & in redemptionem suam Imperatorem illis reconciliari institit & perfecit, qua conditione relaxatur. Rodolphus autem rex Burgundia, insolentis suorum Burgundionum fatigatus, deliberauit regnum Henrico Imperatori submittere: quod cum proceres intelligerent, simulata illum satisfactione placantes, ab ea intentione tum reuocauerunt. Inde Imperator natalem diem Colonia celebrans, Heribertum archiepiscopum, olim à se malè habitum, satisfactione placauit. Cui reconciliatus archiepiscopus edixit se propediem moriturum: quod & factum est, claruitq; mortuus miraculis.

CAPVT XXXIII.

ERat inter alia Henrico Imperatori bellum in regem Poloniae Boleslaum, quem secundus, & vt alij scribunt, tertius Otto corona donauit. Is iugi bello tonabat in proximos Saxones: aliquandò excursionem producens ad consinia Magdeburgi. Imperator, assumpto rege Vngariae Stephano sororio suo, mouit in Polonum, & commisso praelio, altera post Bartholomei die, perpulit regem imperata facere. Inde Verbenam conuersus, Scandalis congregitur, qui ad mare Germanicum accolunt. Arcem Arnsborg extruens,

R 4 & du-

& duos gentis principes captos, in poenam perfidia, in
 Doolmerstede sublimi fecit appendi. Sed Boleslao rege
 Polonia in fata concedente, filius eius Mistrwoi rebel-
 lionem renouauit: tributa pernegabat, nec vlla curam
 facere imperata. Duxit in illum quoq; Henricus Im-
 perator, & armis perdomitum, docuit nō temere Ma-
 iorum cōstituta. Renouabat ille Imperatori sacramen-
 ta, & iam reconciliatus, orabat auxiliū in Rusos. Im-
 perator illi Saxones permisit, quibus in societatem ar-
 morum assumptis, longa expeditione gentem aggredi-
 tur, & victor legem imponit, vt essent Christiani: Ec-
 clesia tamen Orientali se potius quā Romana Occi-
 dentali conformarunt. Memoranda plurima vidit haec
 aetas. Chorizantes in Colbeke villa Halberstaden si in-
 lenter sacra nocte Dominica Natiuitatis, in cœmeterio
 sancti Magni, iuuenes & viri cum foeminis, inconci-
 nis clamoribus ebrj duxere choreas: Rogati à sacerdo-
 te sacra facturo, nē diuinum officium interrumpent,
 nihil fecere minus. Ille ad impatientiam versus, corre-
 ptusq; zelo & indignatione diuina iniuria & contem-
 ptus in religionem: Quando, inquit, mecum diuina re-
 ligio contemnitur, sit vobis circuitus ille annalis. Exinde
 vltio diuina cōtumaces insequitur: Sine cessatione, sine
 vlla quiete, per dies & noctes, absq; cibo gyrabatur: dis-
 serū spectaculū, dum rotarētur gyrātes. Stupere qui
 viderant: Aliquot sancti viri interposita prece orabant
 pro illis: nihil minus gyrabant. Sororē suā quidam ex-
 tracturus de circulo gyrantum, brachium fertur euul-
 sisse: illa perseuerabat gyrans. Impresere alta terra ve-
 stigia, quod neceffe fuit. Anno demū euoluto quiente-
 re. Maior pars spiritum efflauit. Pauci qui supersuere
 recreati, insigni se poenitentia macerarunt.

Quo tempore, Sophia tertij Ottonis soror, in Gandersheim abbatissa, benedictionem accepit ab Moguntino archiepiscopo, contemnens Hildesemensem suum pontificem, qui non dissimulās iniuriam perfecit, vt Henrico Imperatore interueniente, Hildesemensem suum agnosceret. Per eadem tempora Bernhardus dux Saxonia, cū ad multa sibi obsecundantē haberet principem & vandalorum Mistivoi, qui & in rebellionē in Casarem, & in expeditione Italica cum Casare forti agmine sequutus est ducem, vt copijs illius ad prima semper signa pugnantibus paratissimis vbiq̄ vteretur: aded se duci fecit & vandalus commendatum, vt illi cognatam suam, & vt alij asserunt, germanam suam desponderet. Vbi verò expectabat iam propinquas nuptias, Tiadericus marchio rem interturbat, indignum asserens nobilem puellam cani permittere coniugem. Vbi cognouit Mistivoi: Ergò, inquit, canes sumus? Ea premia laborum retulimus? Si ergò canes sumus, rabiem exercebimus. Igitur excitata persequutione, à fide Christi pariter & ducis & vandali recesserunt: magnam stragem in Christianum populum peregerunt. LX. tum presbyteri in Aldenburgo ludibrio sunt habiti, quod in & vandalia plenius diximus: Hamburgum cum incolis excisum: Benno pontifex vix elabatur. Marchio Brandenburgensis omni prouincia exturbatur: ad præbendam in Magdeburgo indè vitabat. Dux Bernhardus arma contrahit in gentem rebellem: Imperator mittit suppetias: Congressi magno prælio decertant: Cadit Mistivoi, & ad pristinam rediguntur & vandali tributorum persolutionem: Christi tamen religionem ex illo die in annos LXXX. non

sincerè coluerunt, magis ac magis quotidie defluentes. Nec longum tempus in medio, cum Henricus Imperator & Robertus rex Francorum, ambo religione & multiplici virtute insignes, & omnium seculorū magnis principibus, si non anteferendi, tamen comparandi, apud Ebnosium super Karum fluium ad colloquium conuenerunt, de statu ecclesie, regni, & Imperij tractaturi. & condicto super his quæ inter illos conuenerant confirmandis, etiam Papam ambo Papiæ præfinito loco desuper alloquerentur: Idq̄ placitum impletur. Imperator regem, & ex illius comitatu plurimos, qui tantum ad admirandam vtriusq̄ principis curiam aduenerant, tanta liberalitate donat, vt opibus Persicis aut Arabicis possit comparari.

CAPVT XXXV.

Celebrem deinde Henricus Imperator in Germania conuentum egit principum & episcoporum, in quo multa salubriter sunt constituta, indicta principibus solenni eleemosyna, sacerdotibus Missæ, populo ieiunia, vt Deus illi seculo misericordiam impenderet. Tum sanctorum Iohannis Baptista & Laurentij per Christianismum sunt suscepta ieiunia. Aderat huic cœtus cum multis alijs religione præcipuis viris, sanctus Bernhardus Hildesemensis episcopus. Hunc ergo Henricum Imperatorem scriptores multis efferunt laudibus, quod optimus Christianissimusq̄ princeps cum Cunegunda vxore virginitatem seruauerit: traduntq̄ Henricum & coniugem post obitum miraculis coruscasse. Ab ipsis principibus ecclesiam sanctæ Trinitatis, quæ nunc iuxta vrbis Florentiæ mœnia arduo in colle speciosissima visitur, edificatam fuisse prædicant. Vetusta vrbis Fesulana hoc tempore à Florentinīs capta, magnum Florentiæ splendori

doris dedit incrementum : nam ex eius vrbis populo & ruinis aucta est Florentia, & indè primum cœpit tollere caput: quod nūc magnis principibus coequauit, vt se nōnunquàm Imperatoribus ausit opponere. Cumq; Henricus iam corpore fractus, paulatim viribus destitueretur, consultus à suis de successore, Conradum virum regij sanguinis & egregia liberalitatis & libertatis (quippe qui nunquàm se cuiusquam subiecerat seruituti, & qui sub ipso Imperatore rem diu præclareq; gesserat, ordines duxerat, & omni virtute cum laude floreret) designat. Peragrata ergò Saxonia, cum de Halberstadio Goslariam peteret, indè Gronden, cœpit viribus deficere: & animo composito, sacrisq; pro Christiano riuu munitus, transiit è seculo ad meliora. Mersburgi seruant calicem, quem libra ferunt iniecisse diuum Laurentium, cum Imperatoris iam mortui trutinarentur bona cum malis. Ansam ferunt tum indignantem humani generis inimicum defregisse, quandò nihil suum reperit in moriente. Cunegundis deindè post aliquot annos tumultata est cum marito, virgo cum virgine: cuius rei ferūt tum auditum in aère testimonium, cum vox, incertum vndè, instreperet: Cede virgini virgo locum. Res digna miraculo, in maritali toro asseruatam in finem vsq; vite virginitatem. Sepultus Imperator Bambergæ in ecclesia quam fundauerat, cum consorte, quam viuens, moriens, triumphans in regno consortem meruit.

CAPVT XXXVI.

Conradus II. natione Francus, vir regij sanguinis, ab Henrico prædecessore designatus, à principibus electoribus Henrico substituitur. Quē verò patrē habuerit, annales non præferunt. Crediderim Conradi illius

illius filium, qui gener erat Ottonis I. ut sit ex filia Ottonis I. nepos, ut sibi ratio constet eorum, qui de sanguine Saxonum hunc quoque cum posteritate numerant. Frater illi Henricus rebellabat: sed cum à facie eius consistere diffideret, profugit ad regem Vngarie. Is venientem Christiana pietate suscepit: & in die Parasceves carnes illi proposuit edendas. Horrebat ille piaculum. Tum rex in illum conuersus: Maioris, inquit, piaculi est bono fratri repugnare. Ille admonitus, redijt in gratiam fratris, & Nurebergam spontè reliquit Imperio. Principio Conradus à Brunone Augustensi episcopo Henrici Imperatoris fratre stimulat, episcopatum Bambergensem in irritum reuocare, quod ecclesiasticis rebus non necessarius, & Imperio præiudicialis haberetur. Mirares, ab episcopis oppugnari, quod in fauorem ecclesiarum princeps laicus constituisset. Fecit hoc ipsum Bruno apud viuentem fratrem: sed nihil profecit. Fecit & Theodericus, quod diximus, Metensium episcopus. Sed quæ semel Deo consecrata sunt, ad profanos vsus neque Henricus neque Conradus voluerunt reuocare. Bruno tamen per visionem fratris in somnisteritus, cæpto destitit. Conradus autem iam rex coniugem duxit Gislam filiam principis ðandalia de ðwarle. Quæ in re pensandum, cuius tum nominis & splendoris fuerint ðandalici principes, quorum filias dignarentur Imperatores habere coniuges: quanquam tertium hoc fuerit Gislæ coniugium: primò enim nupta est Ludolpho Sueuiæ duci: quo sine liberis moriente, nupsit Brunoni Saxonie marchioni, cui peperit filiū Ludolphum: tertio loco peruenit ad nuptias Conradi regis, deinde Imperatoris, qui ex ea genuit filium Henricum post se Imperatorem. Conradus autem plurimum affectus pri-

uigno Ludolpho, bona multa fecit, vt obtineret pradia
 & possessiones, quæ illi obuenerant ex morientibus Ot-
 tonibus iusta successione, quæq; prouenerant ex Henri-
 conouissimo Casare sine prole decedente, qui cum Ba-
 uaria bonam tenuit Saxoniam partem, eam quam Otto-
 nes Casares sibi retinuisent. Sic enim colligimus: Ot-
 tonem I. cum constitueret Hermannum Saxoniam du-
 cem, eiq; permetteret contermina Albi fluminis, sibi ac
 posteris seruasse Turingiam, Misnam, & quæ vicina sunt
 Herciniæ. Marchionibus autem à primo Brunone ad no-
 uissimum prouenisse Mediterranea Saxoniam, quæ nunc
 sunt ditionis Brunswicensis. Sed tum non facile pote-
 rat tueri Ludolphus marchio, quæ illi ab Caesaribus pro-
 uenissent, à fratre Bernhardi ducis Saxoniam: qui eius ef-
 set arrogantiæ, vt Imperatori etiam Henrico, quod di-
 ximus, rebellaret: nisi illi Imperator Conradus suus vi-
 tricis adstirisset. Iste autem Conradus ad Goslarium
 fundauit Iurgenborg, & multa pradia contulit in mo-
 nasterium, quod erat in Hartesborg. Ad initium autem
 regni eius, Mestixoi dux Polonia rebellauit, fidem Chri-
 sti & regis pariter abiecit, profectusq; cum expedito
 agmine suorum, inter Salam & Albim magnas edidit
 vastitates: Subuertit ecclesias & monasteria, sacrasq;
 uirgines polluit, multa hominum millia oppressit. Theo-
 dericus marchio illi, nè Saxoniam intraret, obstitit. Sed
 cum intelligeret Conradum se ad expeditionem parare,
 resedit. Sub hoc autem Ludolpho marchione creuit op-
 pidum Brunswicum: Ibi tum ecclesia S. Magni exadi-
 ficata, & diui Vdalrici. Idem Ludolphus primus fun-
 dauit ecclesiam in arce Dancquerode iuxta Brunswi-
 cum, quæ nunc est inclusa mœnibus: instituit canonicos,
 ditauit pradys, & sanctis apostolis Petro & Paulo fecit
 con-

consecrari : qua nunc S. Blasij præfert patrocinium, intra urbis mœnia, & hodiè vocant ecclesiam in Burgo.

CAPVT XXXVII.

PER quod tempus multi Italiæ magnates & populi, coniuratione iuita, sese in libertatem asserere, & declaratum Cæsarem, cum veniret, armis repellere constituerunt. Id cum intellexisset Conradus, (neque enim in Italia obscurum fuit) veniens in Italiam, copiosissimum duxit exercitum. Constitutum erat, vt qui coronandus in urbem Imperator adueniret, duas in medio itinere coronas acciperet : Ex palea primam Modocœcia, ex ferro autem alteram Mediolani ab archiepiscopo imponendam : quod ad tempora vsq; nostra seruatum videmus: nisi quod primam accipit Aquisgranum, Romanorum ibi rex cõsalutatus : de altera Modocœceses cum Mediolanensibus disceptauere : sed præualuit amplitudo Mediolani. Posteaquam verò se Imperatoris iuri ducatus subtraxit, quid fiet, incertum est. Igitur Conradus rex Italiam ingressus, Modocœciamne adierit, non inuenio: Mediolanum verò cum venisset, armis est repulsus. Quamobrem agro vastato Mediolanum obsedit. Cumq; Mediolanenses ipsi obstinatis animis repellendo, obstinatiores cerneret in toleranda obsidione, suburbia incendit: non prius inde se moturum minatus, quam pariter incensam urbem æquaret solo. Sed dum in die Pentecostes, quod multi tradunt scriptores, archiepiscopus Coloniensis Missarum solennia in vicina ecclesia celebraret, per spiritum vidit, Conradoq; regi aperuit, beatum Ambrosium Germanis excidium, nisi abscederent, comminari. Itaque Conradus, motis Mediolano castris, Romam veniens, aurea à Iohanne XIX. corona & Imperij titulis est ornatus. Italici proceres, quos aduersus

Coll.

Conradus
rum in
stere vi
tia com
dia imp
omnia r
quæ It
cõpressi
sesq; re
apud Tr
nactus.
rum sed
ratorum
termisit
perfecit
& obed
re in pr
hoc non
ditioner
omnis S
quo &
qua vsq;

PER
gl
eius loca
in expe
Italiam
rico Co
cauit :
filio nup
rebelli

Conradum diximus coniurasse, cum potenti Germanorum in se exercitu, ut nouerant, ducturo proprijs resistere viribus diffiderent, & andalorum, quos in Dalmatia commorantes Sclauos vocant, Vngarorumq; praesidia implorauerent. Sed dum illi tardant, Conradus, qui omnia rescisset, Roma profectus, pacatam post se liquens Italiam, in Andalos primò, post Vngaros duxit: compressisq; eorū motibus, exercitū apud Treuiros, Metensesq; reductū, distribuit in hyberna. Tū verò Imperator apud Treuiros constitutus, gloriosi facinoris occasionē est nactus. Rodolphus Burgundionū rex, qui plurimas suorum seditiones pertulerat, quod apud Henricum Imperatorem facere voluit, & simulatione suorum illusus intermisit, cum nihil res emendarentur, apud Conradum perfecit: eius fidei regnum submittens, in illius ditionem & obedientiam concessit: Quod regnum ab Imperatore in prouinciam reductum, Burgundia Imperialis ex hoc nomen seruauit, licet potior illius pars ad Francia ditionem sit reuersa. Paruit tamen regi Burgundia omnis Sabaudia, & quicquid est citra Rhodanum, in quo & Delphinatus, & Valentiniensis est comitatus, quae usq; hodiè sunt iuris Imperialis.

CAPVT XXXVIII.

Per quae tempora, Kanutus rex Danorum Anglorumque, deuotione ductus, Romam & sancta eius loca inuisit. Scribunt tamen probabilius alij, quòd in expeditione militari cum Conrado transierit in Italiam, reuersusque in Angliam, filiam suam Henrico Conradi Imperatoris filio in matrimonium collocauit: Conradus autē Imperator paulò post celebratas filio nuptias, Romā iterum venit, & ultionem de Italis rebellibus sumpsit. Ernestus autē Sueuorū (quos dicunt Ale-

Ale-

Alemannos propter Lemanium lacum, à quo tamen (satis longè distant) dux, & ðwelpo comes, diu rebelles in Imperatorem animos obtenderunt: Sed nouissime ad eum reuersi, eidem se submiserunt. Robertus quoque Franciae rex, cum videret vndique Romani Imperij vires crescere, Lotharingiam non aequis oculis adspicere potuit, suo regno, cui diu paruerat, diuelli: & Gotilo dux, qui Godfrido successerat in ea ditione, priuatam diu similitatem cum Conrado, etiam ante Imperium fouebat, unde maximum constari posse videbatur incendium. Sed ea fuit Conradi Imperatoris moderatio, vt omnia ea prudenter prospiciens, in ipso germine surgentia bella compressit, pacemque reddidit terris & optatam tranquillitatem. Per ea quoque tempora, Bernhardus dux inferioris Saxoniae, renouandis oppidis cum archiepiscopo, post cladem ðwandalicam, pariter & muniendis institerunt. Episcopus Hamburgi apud ecclesiam quattuor firmissimis turribus praesidium ab incursione communiuit, cumque duce saepe per dimidium annum eam urbem inhabitauit, cum illo multa super statu prouinciae colloquutus. Ibi quoque regi Danorum & Anglorum clarissimo Kanuto obuiam profecti, de communi gentium salute plurima differebant: Quae res indicio est, eam urbem non tum comitibus, vt postea, esse permissam: sed ab ipso duce, qui ibi cum episcopo saepe diuque sit versatus, esse gubernatam. Ergo virtute regis Danorum Kanuti, & Bernhardi ducis Saxoniae, pax solida trans Albem erexit, & Libentius secundus per ea tempora archiepiscopus Hamburgensis, matricem ecclesiam crebrius visitabat, & imprimis honorabat. Caesar autem, dum in Polonia arma conuertit, vicinos quoque congentiles eorum ðwandalos ad iuga compulit: quorum tamen Gneus & Antrog

trog pr
to aute
& idem
quere
habere
teris in
literas
ðwanda
quia in
volet.

PE
PH
sem per
rialium
inde sur
ex Bam
mum po
burgens
manno.
Albertu
sem Ale
& relig
neglige
vrbes co
mus. Co
dum ad
colonia
represe
& fidei
& in ci
successe

trog

trog principes, adhuc impietate gentili sorduerant. Oito autem tertius filius Mestivoi, malè erat Christianus, & idèd à quodam Saxonum transfuga interfectus est: quæ res multorum occasio fuit malorum, cum is filium haberet inter Saxones, qui in monasterio Luneborg, literis instaret perdiscendis. Sed audita patris morte, & literas & religionem abijciens, pestimam fecit in omni & dandalia Christianismi subuersionem: quam rem quia in & dandalia explicuimus, indè requirat qui nôsse volet.

CAPVT XXXIX.

Per eadem quoquè tempora, Hermannus de choro Halberstadèsi, ad archiepiscopatum Hamburgensem peruenit. Is autem, non tam suo, quàm suorum curialium nomine inclaruit. Habuit enim optimos, & de indè summos viros capellanos: Sindagerum, qui postèd ex Bambergensi episcopatu peruenit in Vrbe ad summum pontificatum: & Albertum, qui in hac ipsa Hamburgensi metropolica, cum magna gloria successit Hermannò. Sed sub eodem isto Conrado Imperatore ante Albertum, peruenit ad archiepiscopatum Hamburgensem Alebrandus, qui & Bezelinus, vir insigni prudentia & religione singulari, & qui forenses res omninò non negligeret: Eius enim opera, & Brema et Hamburgum vrbes communitæ sunt, quod in nostra Metropoli diximus. Conradus autem Imperator, cum & verbenam oppidum ad Albim fluium, in solo & dandalico, iam Saxonie coloniam, Luitici & dandali vastassent, in eos duxit, & repressit. Sed necdum venerat tempus, vt ostium salutis & fidei introirent. Imperator autem, iam omnia habens & in circuitu pacata, Henricum filium, quo legitima successionis certus haberetur, regem creat, & in pace

S Christi

Christi requiescit, omnibus antè pro dignitate in Imperio constitutis: sepeliturq; in Spira, quam ipse ecclesiam illustravit. Libet intueri statum Imperij per ea tempora. Conradus filium declaravit regem: ubi erat interim potestas electorum? num illi in concilium erant aduocandi? Poterant affuisse, sed non omnia scripta sunt qua facta: Poterat electorum, non tum, vt modò, eximia esse potestas. Marchio enim Brandenburgensis, illa tempestate pulsus à dōdāalis omni ditione, apud Magdeburgam de prebenda victitabat. Vigebat apud Imperatores memoria Carolinorum & Ottonum, qui arbitrati sunt sibi delegerant successores. In Romano autem Imperio à veteri memoria, semper felicior fuit adoptio filiorum, quàm generatio: Quocircà ad electiuam dignitatē aliquandò peruenit, in qua persistit hodiè: vt dignissimus quisq; Imperio, & rebus gerendis maxime idoneus, assumatur.

CAPVT XL.

Henricus eius nominis III. Conradi filius, patri succedit in omni sua ditione. Miror plurimos eorum aetatis scriptores, Henricum, non Conradi filium, sed generum contendere fuisse: ordiunturq; longam fabulam de Lupoldo quodam duce, quem Conradus Imperator proscripserit, isq; in nemore abuius sibi habitationē cum coniuge delegerit, profundis saltibus: Post multa tempora eò venantem Conradum Imperatorem, cum aberrasset, peruenisse, & filium, tum Lupoldo genitum, cum ibi Conradus pernoctaret, de quo, quòd magni futurus esset, cum à vatibus & futurorum coniectoris audisset, cum Lupoldum non agnosceret, exponi iussisse: peruenisse tamē iuuenem, mira seruatū fortuna, cum adoleuisset, in regiā, & miranda perplexitate eò prouectū, vt regis filiā mereretur cōiugem, et in omni ditione succederet.

cederet Imperatori. Sed hęc fabellā conuellit magnorū
 authoritas virorum, testantium, Henricum hunc fuisse
 Conradi filiū, non generum: cui pater acceperit coniu-
 gē filiam Kanuti regis Danorum et Anglorū. Ergo plu-
 rimorū, & verisimiliora dicentiū, sentētiā sequentes,
 Henricū III. Cōradi Franci de sanguine Saxonū filiū,
 accipimus Imperio post patrē potitū. Odo autē Campa-
 nēsis comes, dum regnū Burgundiæ per hęc tempora ab
 Rodulpho rege suo auunculo dimissū, quiddā à rege Frā-
 ciā ipse instanter petitum non acciperet, Romanorum
 regi rebellat, armis recuperaturus Burgundiam, quam
 sibi iusta successione deberi contenderat. Lotharingiam
 igitur incurSAT, castella impugnat, urbem Leucorum,
 qua Tullus dicitur, fortissimē oppugnat, nec temperat
 furori. Gotelo dux Lotharingiæ, Romano pārens Impe-
 rio, aduersus illum exit in prælium. Odo caditur in acie
 cum multis: Frāci vix pauci supersunt cadi. Itā domita
 Campanensium insolentia conquiescit.

CAPVT XLI.

VRatislaus Bohemiæ dux regi parēre recusat, si sus-
 & fretus auxilijs Petri regis Vngarorum: duxit
 in eum rex Henricus, & inexplorato montes & nemora
 ingrediēs, multa ab insidiātibz ibi hostibus pertulit in-
 cōmoda. Excurrerant pro arbitrio Bohemi, & recurre-
 rant: Hērici autē milites, saltuū & nemorū insueti, cæ-
 debātur. Itā fuit expeditio prima nedū dānosa, sed etiā
 perniciosa regi. Reuersus anno qui sequebatur proximo,
 iā cautiōr, pmissis qui itinera seruaret, occuparet, ho-
 stes fudit, et ad obedientiā reduxit: Coegit enim obsides
 dare, ipsūq; post se Ratisponā venire iussit, ibiq; deditio-
 nē facere. Vngari deindē regē suū Petrū expulerūt, O-
 nonē quēdā surrigētes. Petr^o expulsus ad Hēricū regē,
 quem

quē paulò antè cum Bohemis oppugnauit, supplex confugit. Ille confugiētem non repulit. Ono minatur Henrico, quòd hostem suum refugientem exceperit, perinde se hostem illi futurum: nec minùs egit, concitò ducens in Bauariam. Albero autem marchio cum exercitum haberet expeditum, hostibus occurrens, viriliter illos repulit, & exeuntem obuiam Ononem pralio fudit, Petrumq; restituit, adiuuante bona parte regni, quae Petro regi non aduersaretur. Tumultuabantur ea tempore apud sedem Apostolicam plurimi, cum tres vno tempore de pontificatu ambigerent. Benedictum IX. (incertum qua causa) Romani sua sede expulerunt, Iohannem Basnensem reposuere, Siluestrum appellantes III. iniuste occupatum honorem, vix diebus tenuit quinquaginta: Benedictusq; restitutus, sedem illam Iohanni Lateranensi canonico, patruo suo, vel vendidit, vel alia ratione permisit: quem Gregorium dixere VI. Ea Henricus Caesar, cum illi essent nunciata, iniquo, vt patet, animo tulit, copiasq; in Italiam ducendas ad diem inconuenire, cum Flandrensium comes Balduinus milicos in eum animos primùm coepit ostendere. Venit tamen Romam Henricus, turbatamq; rem ecclesiasticam componere est amissus. Patribus quoque non solum Romanis, sed vicinarum quoque ecclesiarum & ordinum de suis locis ad edictum conuenientibus, synodus est celebrata: in qua Benedictus IX. Silvester III. Gregorius VI. sunt damnati: Solus tamen Gregorius in Germaniam est relegatus. Creatus est autem ea in synodo Simeon gerus Bambergensis episcopus, cui Clementi III. nomen imponitur: ab eoq; Henricus III. Augusti Imperijq; titulis praesente synodo est insignitus. Tradunt verò multi, hunc Clementem Romanos, nè in errores superi-

bus similes inciderent, iureiurando adactos habuisse, ut à Pontificum electionibus in posterum abstinerent. Interim Henricus Capuam vsq; profectus, postquam satis prouinciam composuerat, Romam, & inde in Germaniam est reuersus. Vixdum Germaniam Henricus Imperator attigerat, cum Clemens pontificatus sui anno secundo diem suum obiit, prouidentibus magistris Romanis, nè Germanus Pontifex, diu illorum ceruicibus immineret: Veneno, quod indubitatum est, periit.

CAPVT XLII.

Prusquam tamen Henricus rex iret in Italiam, Constantiensi synodo affuit: vbi cunctis in se delinquentibus debita dimisit, omnibus inimicitijs sublatis, inauditam haectenus pacem, tam in Sueuia, quam in alijs regni sui prouincijs per edictum regia censuræ confirmauit: Deinde Agnetem, & Wilhelmi Pictauensis principis filiam, apud Moguntiam vngi faciens in reginam, regalibusque nuptijs apud Ingelheim sibi copulauit. Godfridus post Gotilonē dux erat Lotharingæ: is Henrico Imperatori rebellauit. Captus autem ab illo, in castello Gebekenstein, vsque ad condignam satisfactionem custodiae mancipatur. Interim Romanus Pontifex Clemens II. renouauit in synodo ecclesie Hamburgensis priuilegia, presente & instante Alberto eius archiepiscopo. Imperatrix ex Italia descendens, apud Rauennam genuit filiam. Albertus autem archiepiscopus Imperatorem Italia descendentem vocauit Bremam, occasione data, quasi Lismonam inuisurus veniret, vel regem Danorum ad colloquium inuitaret: sed reuera, ut ducum Saxonie suspectā sibi fidem exploraret. Imperator autem Brema regali, ut oportuit, apparatu exceptus, cur-

tem, qua Balga dicitur, fratribus obtulit: Ecclesia veni-
comitatum Phrisia concessit: Inde Lismonam veniens,
per insidias à Thietmaro comite, Bernhardi ducis fratre
circunuetus est, sed archiepiscopi studio defensus. Quo-
rè idem comes à Casare in ius vocatus, cum se duello ex-
purgare mallet, à satellite suo est interfectus: cuius mor-
tem germanus eius dux, filijq; eius, referentes in archiepi-
scopum, ex illo tempore ipsum & ecclesiam ecclesiarum
familiam, lætali sunt odio insequuti. Cumq; pax facta
vtrascq; interdum partes conciliasse videretur, nihilomi-
nùs tamen, qui ducem sequebantur, veteris memorie
odij, quod patres eorum in ecclesiam exercebant, ipsam
inquietare & impugnare nō cessabant: Sed hac in Me-
tropoli digesta sunt plenius. Interim apostolica sede va-
cante, Romani, priusquam de noui Pontificis creatione
quicquam intentaretur, Henricū Imperatorem in Sa-
xonia agentem adiērunt Pontificem malo exemplo ad
ipso petitori. Cumq; rex illis satisfacere cupiens, nullum
Teutonicæ gentis prælatum ad suæ voluntatis assensum
posset adducere, ad Gallicos se vertit: peruenitq; pre-
bibus Brunonem episcopum Tullensem, virum simplicem,
vt per ipsius inuestituram, ad Romanum papatum pro-
moueri pateretur: Cui per Vesontium in pontificali ho-
bitu Romam petenti, abbas Cluniacensis & Hildebran-
dus monachus, Soana Hetrusca vrbe ortus, fortè obuia-
uerunt. Vsque ad eò autem dictorū religiosorum suagium
valuit, vt episcopus periculum apostasie, in quod incide-
rat, euitare cupiens, papalia deposuerit ornamenta.
deduxeruntq; illum Romam abbas & monachus pere-
grini habitu incedentem. Qui ad cardinalium, cleri, &
populi conspectum perductus, multa in eam sententiam
loquutus est, vt tam Henricum qui iusserat, quam se

qui m
purga
los, nē
nitent
ta vac
tificem
do ben
æconon
& adu
acerrim

D
festa c
luntat
Roman
mille. I
sidente
cum ep
do Tre
Engelb
provinc
rēsis ep
examin
ibidem
moniac
perpetu
scopus e
runt, sa
Tantus
rebus p
propter

qui minùs cautè præbuerat assensum, à commisso errore purgaret, cum maximè hortatus sit, & excitauerit illos, nè sedem Petri diutiùs vacare sinerent: à quibus, adnitente Hildebrando, postero die sexti mensis ab inchoata vacatione iam vltima, in Leonem I X. Romanū Pontificem canonicè est assumptus. Is accepto ab Hildebrando beneficio gratus, Romanæ ecclesiæ subdiaconum & æconomū cōstituit: eiusdemq; vsus consilio, Simoniacos & adulteros clericos duabus in synodis Romæ habitis, acerrimè est persequutus: seq; præbuit frugi Pontificem.

CAPVT XLIII.

Descēderat deindè summus Pont. Leo IX. ab Vrbe in Germaniā. Non satis apud authores manifesta causa, nisi quòd præsumptio habet, Pontificè de voluntate Imperatoris constitutū, non benè habitum inter Romanos. Erat autè annus quinquagesimus primus post mille. Ea autè synodus apud Moguntiam est habita, præsidente apostolico Leone: Henrico pariter Imperatore cum episcopis assistente: Bardone Moguntino, Euerhardo Treuerensi, Hermannò Coloniensi, Alberto Bremensi, Engelhardo Magdeburgensi archiepiscopis, caterisq; prouinciarum præsidibus et praelatis: In qua synodo Spirensis episcopus Sibico, cui adulterij crimè imponebatur, examinatione sacrificij purgatus est. Multa prætereà ibidem sancita sunt ad vilitatem ecclesiæ, in quibus Simoniacæ hæresis, & sacerdotalia coniugia, synodi manu perpetuò sunt dānata. Albertus Hamburgēsis archiepiscopus eo tēpore, quo tam clara in ecclesia lumina fulserunt, sapientiæ & virtutū merito inter omnes emicuit: Tantus apud Papā, talis apud Cæsarem habebatur, vt in rebus publicis absque eius consilio nihil ageretur. Quapropter nec in præcinctu belli Imperator sibi illum deesse

S 4 voluit,

voluit, cuius inexpugnabile consilium saepe fuisset expertus, efficax ad expugnandos inimicos. Eodem tempore Imperator Henricus ingentibus regni florescentibus opibus, Goslarium in Saxonia urbem mirifice ornauit, quam de paruo (vt dicitur) molendino vel tugurio venatorio, duo priores Henrici, & iste nunc tertius, in tam magnam, sicut hodie cerni potest, urbem bono praeuexerunt auspicio: In qua regale palatium hic Imperator magnifice extruxit: Duas omnipotenti Deo congregationes instituit, vnam ex his donans regendam pontifici Alberto, eò quod illi indiuiduus comes & cooperatus esset ad omnia. Tunc etiam data est illi spes accipiendi comitatus & abbatias, quae magno deinde periculo mutata est Bremensis ecclesia, utpotè cœnobium Laurensis & Corbeia. Deinde Imperator Pannoniam petit: habuitque in comitatu suo Leonem Pontificem Romanum, qui latius duxit Imperatorem in Germania videre, quam in sua sede inter aspides & basiliscos viuere. Tum autem veniens Papa Ratisponam, reliquias beati Dionysii martyris, de quibus diu dubitatum est an ibi haberentur, presentibus Parisiorum legatis perspexit, ibique teneri probauit. Sanctum quoque Wolfgangum, eiusdem urbis quondam episcopum, de tumultu leuauit. Inde quae Bambergam cum Imperatore transiens, priuilegia eisdem loci à cancellario suo Friderico, qui illi in pontificatu successit, perspici, & coram Imperatore populorum pronunciari mandauit, suaque interposita auctoritate confirmauit.

CAPVT XLIIII.

PER quae tempora, Bruno & Egbertus marchiones Saxoniae, Ludolphi filij, à patruo suo Henrico Imperatore tertio (erat enim Ludolphus eorum pater,

iste Henricus fratres vterini) ibant in Oriētalem Fran-
ciam inuitati: obuij fuere illis eorum hostes Lantgra-
uij Turingia, & Wilhelmus & Otto. Commisso pralio,
cadi Bruno. Egbertus hostium victor ambos capit, re-
ducitq; in Brunswicum, in arcē Dancquerode, & insi-
gni pecunia emunctos, cum iurassent Imperatori, dimi-
sit. Hic genuit reliquitq; Egbertum filium, & Gertru-
dim filiam, qua nupsit Henrico comiti de Northem,
perduxitque reliquias sancti Autoris in Brunswicum.
Egbertus filius ecclesiam sancti Cyriaci in monte à pa-
tre inchoatam, ipse perfecit. Multis tamen bellis angu-
status est ab Henrico IIII. Imperatore fratru ele suo.
Sed hic erat exitus, vt vir fortis, qui per arma difficul-
ter vinci potuit, per insidias opprimeretur. Nam fe-
runt Henricum in illum conduxisse sicarios, qui se in il-
lius insinuarent familiam: acceptoq; tempore, cum in
molendino Eysenbuttel quiesceret, ab illis obrunca-
tur. Henricus Imperator eius occupauit ditionem, tan-
quam & ipse ex sanguine Saxonum iuste hereditaret,
qua nouissimi essent principis: accedente feudi, vt præ-
tenderat, reditu ad Imperium: Arcem præcipuè, qua
iuxta Brunswicum oppidum esset, Dancquerode in su-
am accepit potestatem, propulsa sorore Gertrude vir-
gine, tradiditq; custodiendam Bauaris. Sed illi dum
abutuntur in ciues permissa potestate, odiosi fiunt. Erat
qui balnea in vico publica instrueret, homo iniuria im-
patiens, qui ab illis prouocatus, noctū ignem iniecit ar-
ci, quo perierunt custodes. Ciues accurrerant, restincto
vt poterant incendio, arcem suæ fecere potestatis, &
reuocata Gertrudi restituerunt. Illa tam insigni dote
promeruit virum, Henricum, vt diximus, comitem de
Northem. Erat tum vir nobilis in Daulfenbuttel & wide-
kindus,

kindus, cuius ope & foedere freti ciues, magna intentarunt pro Gertrude: Et hac quidem longè post hac, quæ nunc tenemus, tempora: nunc verò per anticipationem commemorata, propter seriem marchionum Saxonie, in quam incidimus.

CAPVT XLV.

Cum Romanus Pontifex Leo apud Imperatorem Henricum III. manens, Natale Domini perageret & oratoria, Missarum celebratione in sancta die peracta, vt oportuit, apostolico ritu: in sequenti Luitpoldum Moguntina sedis Archiepiscopum, vt potè in sua prouincia potissimum, surrogauit officio. Cumque peracta processione, & dicta oratione, Pontifex in sua sede de honore consisteret, subdiaconus lectionem sacram pergit: quam cum non ex ritu apostolico, sed sua prouinciali consuetudine ecclesie pronunciaret, admonitus à suis Romanus pontifex, lectorem curauit admoneri, vt Romano ritu presente summo Pontifice pronunciaret: quod cum ille contemneret, & iterum admonitus perstaret, Papa expleta lectione, vocatum, ab omni officio degradauit. Archiepiscopus misso ad Papam nuncio, orabat, vt suum sibi redderet ministrum: Papa recusabat. Archiepiscopus, vt erat ecclesiastica disciplina non ignarus, dissimulauit: & lecto euangelio, cum sacra peractio instaret, archiepiscopus in sua sede confedit, contestatus, non se posse peragere officium, nisi reddidit ministro. Papa constantiam archiepiscopi perpendens, & maioribus occurrens motibus, clericum restitutum remisit. Laudanda in utroque virtus. Impleuit enim vterque suam dignitatem. Seueritatem districtioris ostendit Papa in contumace, & lenitatem in episcopi condescensione: Ille quoque de sua ecclesia honore per-

seueran
Fames
cipes p
tum Mo
rebellio
tur, &
facturu
bellat, i
ad belli
Nouim
ducatu
Gotfrid
satis, a
tatis tit
pellantu
bat: Is
ceruices
nem: S
sit. Imp
xus Imp
is satisf
cis dieb
onibus
interim
tori opp
nifaciy
rator in
tem con
Scaldin
transiui
rimos c
Balduin

seueranter egit, & quod voluit constanter impetrauit. Fames deinde multas afflixit prouincias: Multi principes perierunt. Gotfridus Lotharingia, cum ducatum Mosellanorum obtinere ab Imperatore non posset, rebellionem ei ostendit: sed missis in eum ducibus capitur, & vt liberetur, filium dat obsidem imperata se facturum. Filio autem in obsidatu mortuo, iterum rebellat, impellens Balduinum Flandrensem comitem ad belli societatem. Palatium Imperatoris, quod erat Nouimagij, incendit Gotfridus. Albertus autem, qui ducatum Mosellanorum Gotfrido negatum accepit, à Gotfrido opprimitur. Ducatum eius Gerhardus de Elsatia, alterum Fridericus quidam obtinet: nunc mutatis titulis, de Limburgo, deque Lutzenburgo appellantur. Adhuc Leo Papa apud Imperatorem agebat: Is in Gallias descendens, vocato ad se Gotfrido, ceruices Imperatori inflexit, peregitque reconciliationem: Sed Balduinus Flandrensis in duritia permansit. Imperator in illum misit exercitum, quo viso, flexus Imperatorem adiit Aquisgranum, & de iniuriis satisfecit: Sed tamen in sententia permansit paucis diebus. Nam non diu post Lotharingiam incursum vexabat, Hoiium oppidum incendit. Extitit interim causa, qua Gotfridus de integro se Imperatori opponeret: Duxerat ille coniugem relictam Bonifacij marchionis in Italia: Sed illi Henricus Imperator ingressum in Italiam pernegauit. Imperator autem contra Balduinum Flandrensem comitem duxit: Scaldim fluuium, Balduinum fugientem insequens, transiit, vastabundus incedit, multam pradam, plurimos captiuos, & inter alios Lambertum comitem, Balduini comitis satellitem, multos etiam Flandrensi-

sium

sum primores intra urbem Tornacum includit & cepit. Idem postea Balduinus cum Gotfrido, Fridericum auunculum suum obsidet in Antwerpia: sed concurrentibus Lotharingis, ab oppugnatione desistit. Interdum Romae mortuo Leone, Victor, antea Fridericus, comes Bauarus, surrogatur: qui Henricum Imperatorem, ne aliqua à se peteret iniqua, demulcere cupiens, Hildebrandum subdiaconum illi mittit oratorem: opportunè accidit, ut Imperator graui laborans morbo, quo etiam perijt, Henricum filium puerum octennem, Hildebrandi cardinalis auctoritate fretus, Romanorum regem ac Caesarem dixit: quod quidem Hildebrandus postea Pontifex factus, in epistola ad Rodolphum Sueuiae ducem indicat in haec verba: Vnde nobilitatem uis scire volumus, quia non solum circa regem Henricum, cui debitores sumus, eò quod ipsum in regem elegimus, & pater eius laudanda memoria Henricus Imperator inter omnes Italicos in curia sua speciali me honore tractauit, quòdque etiam moriens, Romanae ecclesiae per venerandae memoriae Papam Victorem, praedictum filium suum commendauit, aliquam maleuolentiam non seruamus. Sed Henricus III. tunc moritur, & in parisijs sepelitur, cum annis praefuisset septem atque decem. Hic sit modus huius uoluntatis, nè excurrat in immensum.

SAXO-